

WELKE STAD WIL TURNHOUT ZIJN?

Ambities voor onze stad beschrijven

Ambities formuleren aan de hand van 3 ruimtelijke lagen

Het formuleren van ruimtelijke ambities voor Turnhout vereist een onderbouwde aanpak, gebaseerd op onderzoek. Het is belangrijk dat we het **achterliggende onderzoek** waarop we ons baseren meegeven in een notendop. Uit dit onderzoek vloeit voort welke **ambities** we stellen voor de gemeente. Daarnaast willen we jullie graag een doorkijk geven in hoe we aan deze ambities willen werken: welke **strategieën** we hiervoor zouden willen hanteren.

In wat volgt, zullen deze ambities als volgt gestructureerd zijn:

- **Kansen en uitdagingen uit het onderzoek**
'Welke bevindingen uit het gevoerde onderzoek hebben geleid tot het stellen van deze ambities?'
- **Ambitie**
'Hoe willen we dat Turnhout 2050 eruit ziet en functioneert?'
- **Ruimtelijke strategieën**
'Welke tools willen we gebruiken om naar deze ambitie voor 2050 toe te werken? Op welke verschillende manieren gaan we ervoor zorgen dat de ambitie gehaald kan worden?'

Tegelijkertijd weten we dat dit soms erg complex kan worden. Ruimte is immers **meerlagig**, verschillende sectoren moeten vertegenwoordigd zijn en er spelen allerlei bezorgdheden. Om onze visie voor Turnhout 2050 op een duidelijke manier verteld te krijgen, zullen we de **ambities samenvatten volgens 3 heldere 'ruimtelijke lagen'**. Elk van deze 'ruimtelijke lagen' heeft bepaalde karakteristieken en dynamieken: ze volgen elk een eigen logica. Daarom bespreken we deze eerst even apart.

- **Dynamische en levendige stad**
'Welke ruimtelijke toekomst willen we voor de stedelijke functies, zoals onderwijs, zorg, recreatie en toerisme, bedrijvigheid en handel,...?'
- **Aangename woonstad**
'Welke ruimtelijke toekomst willen we voor het wonen in onze stad?'
- **Veerkrachtige en klimaatrobuuste stad**
'Welke ruimtelijke toekomst willen we voor de open ruimte, de landbouw en de natuur in onze stad?'

In wat volgt, vinden jullie per 'ruimtelijke laag' het achterliggend onderzoek naar kansen en uitdagingen, de ambitie én de ruimtelijke strategieën.

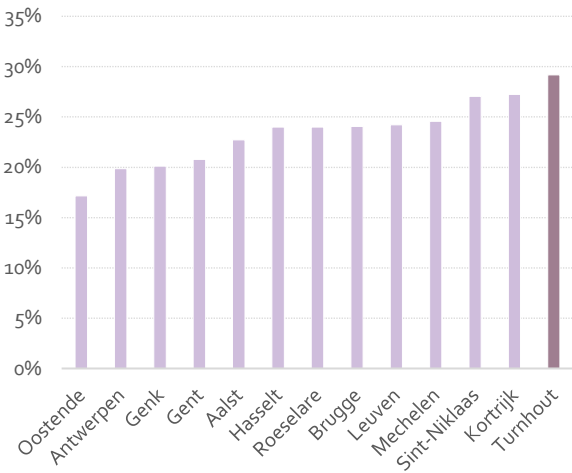
Nadien brengen we deze drie lagen terug bij elkaar. Samen vormen deze lagen de **basis waarop we het ruimtelijk beleid voor de toekomst zullen vormgeven**.

I. Dynamische en levendige stad

Kansen en uitdagingen

Als ‘hoofdstad van de Kempen’ heeft Turnhout vele gezichten en herbergt ze veel functies. Haar **regionale rol** is niet te onderschatten en onze stad kent een sterk uitgebouwd **voorzieningenapparaat**. Turnhout is een stad waar verschillende stedelijke functies worden aangeboden, zowel voor de eigen inwoners als voor inwoners uit de regio. Binnen het arrondissement is het in onze stad dat het grootste aantal mensen komt werken. Daarnaast zijn we ook een echte **onderwijsstad**, zijn we een **recreatiepool** en kennen we een dynamisch **cultureel leven**. Kortom: Turnhout richt zich duidelijk naar buiten en bedient, ondanks haar beperkte schaal, een verrassend groot gebied.

In wat hieronder volgt, overlopen we kort de **sterkst vertegenwoordigde stedelijke functies of sectoren**, gerangschikt volgens het aantal arbeidsplaatsen. Al deze functies zorgen voor een welkome dynamiek in onze stad. Hun aanwezigheid versterkt onze positie in de regio en de rol die we kunnen opnemen ten aanzien van onze inwoners, de bezoekers en de gebruikers van

GRAFIEK 1: Verhouding van het aantal leerlingen in kleuter-, basis- en secundair onderwijs op het totaal aantal inwoners, vergelijking over de 13 centrumsteden (Dataloep 2023-2024)

onze stad. Tegelijk zijn deze functies ook **belangrijke ruimtegebruikers**. Elk volgens hun eigen economische logica hebben zij immers een bepaalde plaats nodig in onze stad, en hebben zij baat bij de aanwezigheid van bepaalde ruimtelijke systemen. Het Beleidsplan Ruimte zal **sterke ruimtelijke handvaten** moeten bieden aan al deze verschillende functies zodat zij optimaal kunnen (blijven) functioneren en groeien in onze stad. Toch is de **beschikbare ruimte schaars**. Willen we de ruimtegebruikers in onze stad kansen blijven bieden, moeten we zoeken naar slimme manieren om diverse ruimtenoden op elkaar af te stemmen, naar systemen die ons toelaten de beschikbare ruimtes maximaal te benutten, naar afsprakenkaders om ruimtes te delen, naar plaatsen waar we meer kunnen doen met de ruimte die er is,...

Schoolstad in bloei

Met in totaal 37 voltijdse onderwijsinstellingen is Turnhout een uitgesproken **scholenstad**. In onze stad liepen vorig schooljaar 13.726 kinderen school, waarvan 2.016 in het kleuteronderwijs, 3.389 in het lager onderwijs, en 8.321 in het secundair. Van alle centrumsteden kent Turnhout zelfs het grootste aantal onderwijsplaatsen in verhouding tot het aantal inwoners. Bovendien vormt het onderwijs naar aantal arbeidsplaatsen de sterkst vertegenwoordigde sector in onze stad.

De aanwezigheid van al deze scholen is te merken in het dagelijks functioneren van onze stad, de grote hoeveelheid kinderen en jongeren die elk dag door ons

ILLUSTRATIE 5: Panorama Turnhouts Stadscentrum

ILLUSTRATIE 6: Handelsstad Turnhout

stadscentrum bewegen, en er naartoe bewegen. Naast de 7.755 kinderen en jongeren die in Turnhout wonen en er naar school gaan, zijn er nog 5.971 kinderen en jongeren die dagelijks vanuit andere gemeenten in de regio naar onze stad komen om naar school te gaan. Turnhout heeft op vlak van onderwijs een **erg uitgesproken regionale aantrekkingskracht**.

Op ruimtelijk vlak is onderwijs een essentiële functie in de stad, die bovendien een eigen dynamiek met zich meebrengt. Met hun centrale ligging in de stad, en hun onderlinge nabijheid tot elkaar, vormen de Turnhoutse scholen een **interessant en dynamisch netwerk**. Ze vormen ontmoetings- en oriëntatiepunten in het stadsweefsel, geven mee identiteit aan stadswijken en bepalen voor een groot deel waar en hoe mensen zich doorheen de stad bewegen.

In het Turnhoutse scholennetwerk en hun individuele campussen zit een grote ruimtelijke kwaliteit. We kunnen onderzoeken of **deze sites nog beter kunnen gecombineerd worden met andere stedelijke functies**, waardoor individuele schoolgebouwen en -domeinen nog sterker deel uit kunnen maken van de stad.

Hoewel het basis- en secundair scholennetwerk in Turnhout erg sterk is uitgebouwd, neemt het **hogere onderwijs** een veel minder dominante plaats in binnen onze stad. Het is een uitdaging voor Turnhout om **ook binnen het hogere onderwijs een rol** op te nemen, als kwalitatieve aanvulling op het hogere onderwijs in de regio.

Regionale zorgstad

De **zorg**, in de brede zin, is een sterk aanwezige functie in Turnhout. Kijken we enkel nog maar naar de menselijke gezondheidszorg (d.w.z. zonder alle andere maatschappelijke dienstverlening) dan gaat dit over **bijna 9% van alle arbeidsplaatsen** in onze stad.

Dé zorgcampus in de stad is uiteraard het **AZ Turnhout**. Dit ziekenhuis neemt een regionale rol op binnen het Ziekenhuisnetwerk Kempen. Het is de grootste zorgverstrekker in de ruime regio en is qua voorziening

en werkgelegenheid een zéér belangrijke speler in Turnhout. De aanwezigheid van het **AZ Turnhout als regionale zorgpool** is een **troef voor de stad**, maar zij biedt gespecialiseerde zorg en kan vanuit die rol niet onmiddellijk beantwoorden aan deze dagelijkse zorgnoden. De stad zet alvast in op het aantrekken van nieuwe huisartsen (waaronder ook de opvolging van artsen die op pensioen gaan), maar de uitdagingen zijn groot en ook Vlaanderenbreed.

Tot slot zien we een ruimtelijke opgave in de (toekomstige) **eenmaking van de ziekenhuiscampus** op de site Sint-Jozef en de herinvulling van de site Sint-Elisabeth binnen de ring. Kunnen we dit momentum benutten om andere ruimtevragen in Turnhout te beantwoorden? Zijn er **strategische stadsprojecten** die we hier kunnen realiseren, en die de verdere stedelijke ontwikkeling aanzwengelen? In deze ene concrete ruimtelijke opgave schuilen er met andere woorden heel wat kansen voor de bredere stad.

Sterke dienstverlening en overheid

De derde en vierde grootste sectoren naar aantal arbeidsplaatsen in Turnhout zijn deze van de **maatschappelijke dienstverlening** enerzijds, en het **openbaar bestuur** (incl. defensie en sociale verzekeringen) anderzijds. Anders dan bij de vorige twee sectoren (onderwijs en zorg) is het hier veel moeilijker om al deze diverse - meer administratieve- activiteiten op specifieke locaties vast te spellen. Voor sommige activiteiten is dit nog best doenbaar: het stadhuis op de Grote Markt, het stadskantoor op Campus Blairon, de politiekantoren en brandweerpost, de rechtbank en gevangenis, de FOD Financiën en RVA, de woonzorgcentra,... Dergelijke (overheids-) instanties vormen herkenbare instellingen binnen ons stedelijk weefsel. Ze vormen herkenningspunten in de omgeving. Daarnaast zijn er echter nog tal van kantoren en dienstverleners op een veel kleinere schaal actief in onze stad: mutualiteiten, uitzendkantoren, boekhoudkantoren, creatieve beroepen,... Het gaat hier om een veelheid aan activiteiten, maar samen vormen zij een belangrijk **tewerkstellings- en**

activiteitennetwerk in onze stad. Het is positief dat de overgrote meerderheid van deze diensten, instanties en kantoren zich in het centrum van onze stad bevinden. De sterke **verwevenheid en onderlinge nabijheid tussen de dienstverlening en alle andere stedelijke functies** is een troef voor de stad.

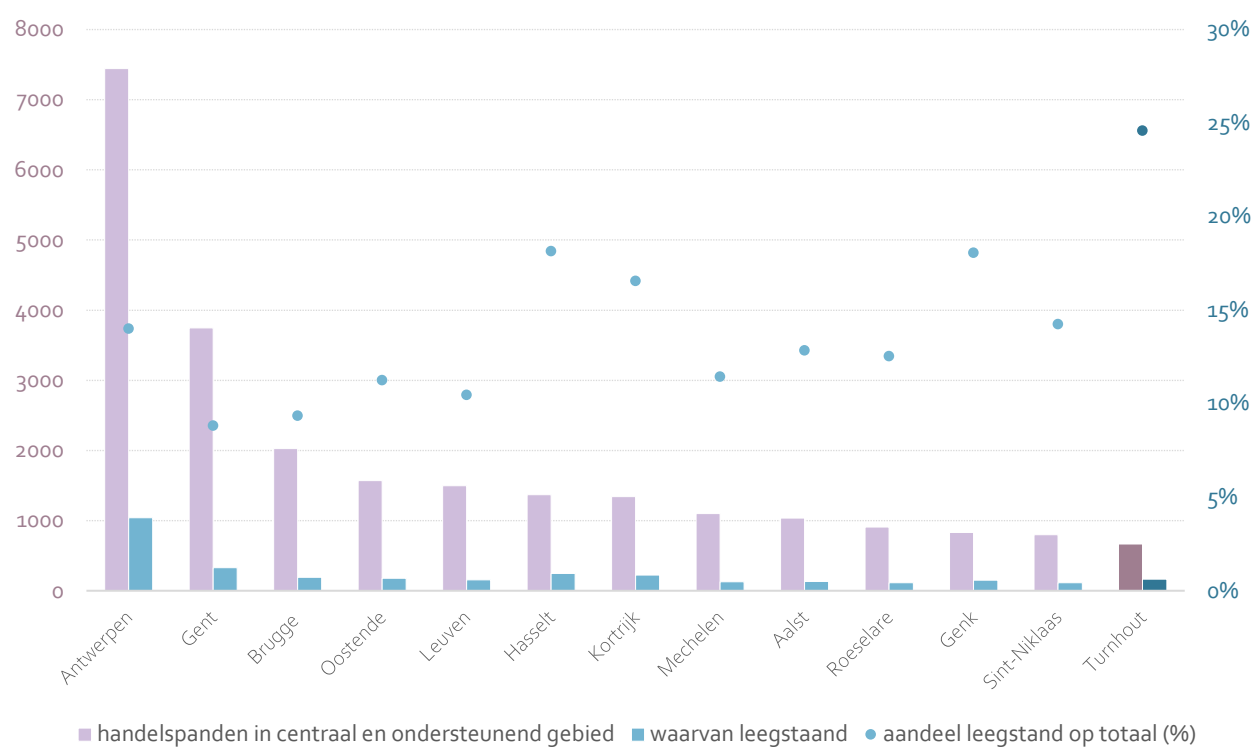
Handelsstad met uitdagingen

Historisch was Turnhout altijd een **handelsstad** op het kruispunt van twee belangrijke handelsroutes. Tot op vandaag zien we dat de detailhandel, naar aantal arbeidsplaatsen, een belangrijke sector is in onze stad. De tevredenheid inzake winkelveorzieningen voor dagelijkse boodschappen is goed in Turnhout: 75% van de inwoners vindt dat er voldoende winkels zijn in de eigen woonomgeving. In het stadscentrum zien we een **sterke clustering van de verschillende handelspanden**. Handel is een duidelijk aanwezige ruimtegebruiker in de omgeving rondom de Grote Markt, het Brepolsplein (omgeving Turnova), de

Patersstraat, Gasthuisstraat en Sint-Antoniusstraat. Het recente winkelcentrum Turnova zorgt daarenboven voor een nieuwe impuls in het winkel-wandelgebied. Als stedelijke functie bepaalt de aanwezige detailhandel mee de sfeer in ons stadscentrum. Flankerend hieraan zien we in deze omgevingen heel wat horecazaken. Turnhout heeft ruimtelijk heel wat troeven in handen om de **beleving in haar stadscentrum verder te versterken** en eventueel verder te diversifiëren. De stad blijft **als handelscentrum** een belangrijk ijkpunt voor veel mensen, ook voor inwoners van buiten Turnhout.

Een uitdaging hierbij zal zijn om de plaats van **Turnhout als winkelbestemming** scherper te situeren. We zien dat onze stad steeds moeilijker kan concurreren met grootsteden in de ruimere regio. In haar vernieuwde handelsbeleid zet Turnhout daarom sterk in op het verhogen van de **beleving** in het centrum en op de **aantrekkelijkheid en diversiteit van het winkelaanbod**.

Belangrijk aandachtspunt hierbij blijft, net als in de

GRAFIEK 2: Handelspanden en leegstand daarvan, vergelijking over de 13 centrumsteden (Locatus - provincie.incijfers.be)

rest van Vlaanderen, het **bestrijden van leegstand**. Wanneer we kijken naar de handelspanden in het centrale handelsgebied en het ondersteunend gebied daarrond, zien we dat Turnhout van alle centrumsteden kampt met het **hoogste aandeel leegstaande handelpanden**. Die hoge leegstand heeft verschillende redenen, zowel ruimtelijk, economisch als socio-cultureel: schaalvergroting, professionalisering en standaardisatie van de handel, een zeer ruim aanbod aan handelspanden, de herlocalisatie van handel buiten de binnenstad (vereenzelvigd door de baanwinkel), de opkomst van de online handel en pakketleveringen tot bij de particuliere klant,...

Leegstand is echter een **macro-uitdaging**, waar op vandaag **niet één perfecte oplossing** voor bestaat. Tegelijkertijd betekent dit misschien wel dat er meer **plaats is voor experiment** in het handelscentrum. Mogelijk zijn er naast handel zelf andere ruimtenoden die hiermee in verband kunnen worden gebracht, of waarmee een ruimtelijke win-win kan worden gecreëerd. Ook zijn er mogelijkheden om voorzichtig om te springen met bijkomende vraag naar handelsruimte: er is vandaag reeds veel voorhanden en een heropleving van de reeds beschikbare ruimtes is momenteel prioritair.

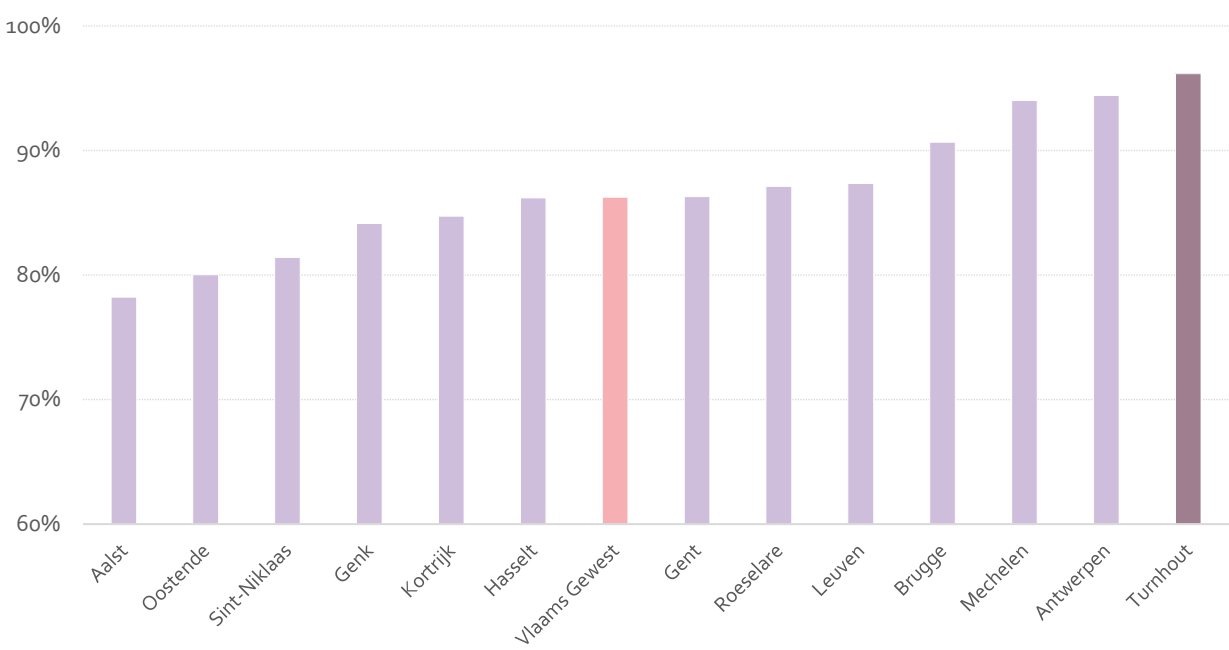
Naast de handel in de binnenstad, moeten we kort de handel aan de invalswegen en buiten het stadscentrum aanhalen. Ruimtelijke ontwikkelingen uit het verleden hebben er onbedoeld toe geleid dat het winkel-wandelgebied in het centrum onder druk kwam te staan. De vele **baanwinkels** in de regio zijn hier een sprekend voorbeeld van. In lijn met de toenmalige ruimtenoden voor handel, kwamen deze grootschalige winkelvolumes tot stand aan de stadsrand. Deze -autogerichte- handelsvorm kent zeker een rechtmatige plaats binnen de brede markt. Er zijn heel wat handelszaken te bedenken die minder evident in het stadscentrum te verweven zijn. Toch zien we dat deze handelsactiviteiten zich doorheen de jaren ontwikkelden als een **concurrerend handelsgebied** voor het stadscentrum. Hiermee raken handelsactiviteiten geografisch sterker versnipperd. Dit doet op haar beurt

geen goed aan de geleverde inspanningen in functie van de winkel-wandelbeleving in het stadscentrum, wat niet de bedoeling kan zijn.

Ruimte voor bedrijven en industrie

Turnhout ontwikkelde zich doorheen de geschiedenis samen met haar industriële activiteiten. Vooral de grafische en papierverwerkende nijverheid was sinds de 19de eeuw bijvoorbeeld sterk vertegenwoordigd in de binnenstad. In de loop van de 20ste eeuw trokken **bedrijven echter weg uit de binnenstad** en vestigden ze zich voornamelijk op **industrieterreinen (net) buiten het stadscentrum**. Op Joosen-Luyckx en Smurfit na, vestigden heel wat producerende bedrijven zich stelselmatig **aan of (net) buiten de Ring**, waar zij verder konden ontwikkelen en uitbreiden. Deze stedelijk-industriële groei kunnen we vandaag nog terugvinden in de ruimtelijke structuur van onze stad, en de manier waarop we ons bewegen. Door de herlocalisatie van bedrijven naar grote terreinen buiten de stad kwam het ‘wonen’ geleidelijk verder te liggen van het ‘werken’. De afstand tussen onze voordeur en onze werkplek werd groter en de manier waarop we op het werk geraakten veranderde. Toch heeft Turnhout hier nog het **voordeel van haar beperkte schaal**: hoewel de meeste bedrijventerreinen buiten het stadscentrum gelegen zijn, zijn ze niet alleen met de wagen, maar ook met de fiets goed bereikbaar.

Vandaag komen sommige van deze **producerende bedrijven onder druk** te staan, door bijvoorbeeld de automatisering van de productie, het afbouwen van (verouderde) productielijnen, of het verhuizen van deze activiteiten naar elders. Vooral de **transportsector en de sector van goederenbehandeling** (op- en overslag) heeft daarop ingespeeld, waardoor zij op vandaag een **belangrijke ruimtegebruiker** vormen. Dit zijn functies die zich **moeilijk elders kunnen huisvesten** dan op deze goed ontsloten terreinen, nabij de stad. Tegelijkertijd vereisen deze bedrijven erg veel ruimte, en houden ze slechts een beperkte meerwaarde in voor de stad zelf. Toch kunnen we niet ontkennen dat ons huidig

GRAFIEK 3: Bezettingsgraad van de bedrijventerreinen, vergelijking tussen de 13 centrumsteden en het Vlaams Gewest (VLAIO - Stadsmonitor - 2024)

economisch systeem in hoge mate aangewezen is op dergelijke logistieke bedrijven en dat deze bedrijven slechts op beperkte plaatsen in Vlaanderen nog gronden vinden voor hun activiteiten.

De **toekomstige ontwikkeling van de industriële ruimte blijft een prangend vraagstuk** in het licht van het Beleidsplan Ruimte Turnhout. Naast de eigen gewenste toekomstbeelden, moeten we ook rekening houden met de **ontwikkelingen over de landsgrens**. Met grote investeringsprogramma’s door de Nederlandse Rijksoverheid wordt de economische cluster in Zuid-Nederland verder uitgebouwd. Tegen 2040 wenst men rond Eindhoven 70.000 bijkomende arbeidsplaatsen te creëren. Het maakt de **acute nood aan bijkomende ruimte voor bedrijvigheid in de ruime**

regio duidelijk. Voor bepaalde economische spelers is verhuizen over landsgrenzen heen immers niet zo’n grote stap, en in Turnhout is hiervoor zeer gunstig gelegen. Binnen dit Beleidsplan Ruimte willen we het nodige **ruimtelijk-juridische kader** scheppen dat de rol van Turnhout als **aantrekkelijke vestigingsplaats voor producerende bedrijven** verduidelijkt en versterkt. Toch zien we dat de bedrijventerreinen in onze stad reeds een **hoge bezettingsgraad** kennen: 96% in Turnhout t.o.v. 87% gemiddeld in de centrumsteden. Uiteraard blijft het zaak om binnen deze terreinen te streven naar een optimaal ruimtegebruik, en om vrijgekomen of vrijkomende terreinen opnieuw slim in te vullen. Toch maakt deze hoge bezettingsgraad duidelijk dat onze stad een gewild vestigingsmilieu is voor veel bedrijven.

Ruim aanbod aan cultuur, sport en recreatie

Turnhout is **dé cultuurstad van de Kempen**. Voor een relatief kleine stad is het cultureel aanbod erg divers en uitgebreid, en de infrastructuur toonaangevend. Het cultuuraanbod geeft cachet aan de stad en voorziet de eerder landelijke Kempen van een culturele ankerplaats. Naast de Warande zijn ook de Kunstencampus aan Turnova, de verschillende musea en UGC binnenstedelijke aantrekkingspolen op vlak van cultuur, kunst en vrije tijd. In de laatste Stadsmonitor zien we de **tevredenheid van de Turnhoutenaar over het eigen cultureel aanbod** weerspiegeld. Algemeen zijn de inwoners erg tevreden over deze voorzieningen: 90% van de Turnhoutenaren is tevreden over de bibliotheekvoorzieningen, en 83% is tevreden over de culturele voorzieningen. Op vlak van museum-, tentoonstellings-, theater-, concert-, en bibliotheekbezoeken verkies men duidelijk de eigen stad.

Terzelfdertijd omschrijven de lokale cultuuractoren zichzelf in hun recente publicatie *'Het kunstenlandschap in Turnhout'* (2020) als kwetsbaar. Slechts een beperkt aantal bedrijven, organisaties en kunstenaars houden het in stand. Een levendig cultuurlandschap en innovatieve cultuurvormen hebben baat bij **beschikbare en betaalbare (experimenteer-)ruimte**. Naast de institutionele atelierruimtes (in bijvoorbeeld kunstacademies en vrije atelier), worden dergelijke ruimtes tegenwoordig vaak ook voorzien in de vorm van tijdelijke -liefst regelluwe- invullingen, in afwachting van grotere stads- en vastgoedontwikkelingen. Dergelijke invullingen lenen zich erg goed tot **verweving in de stadskern**. Verder ziet men in de publicatie *'Het kunstenlandschap in Turnhout'* kansen in meer (regionale) **samenwerkingsverbanden**. Die uitdrukkelijke wens om verder te investeren in samenwerkingen is ook voor andere stedelijke functies en sectoren een rode draad voor de stad Turnhout.

Turnhout kent naast een divers cultureel aanbod ook een **groot recreatief aanbod**. In vergelijking met de andere centrumsteden is in onze stad het

grootste aandeel aan recreatieve ruimte voorzien: 6,3% van onze ruimte is bestemd voor recreatieve doeleinden. Een heel deel van deze activiteiten bevindt zich bovendien in ons stadscentrum zelf, verweven met de andere stedelijke functies en netwerken. Daarenboven zijn heel wat grotere sport- en vrijetijdsinfrastructuren geclusterd rond het Stadspark net buiten de ring. Hierrond is een investeringsprogramma lopende, met een **nieuw sportcomplex** als voornaamste uithangbord.

Wanneer de stad verder groeit, mogen we niet uit het oog verliezen dat de druk op deze voorzieningen toeneemt. Door een tekort aan jeugdvoorzieningen wordt het openbaar domein in Turnhout vaker gebruikt als **ontmoetingsplek voor jongeren**. Dit is, voor zover andere gebruikers hierdoor niet gehinderd worden, een positief ruimtelijk element. De jeugd eigent zich de openbare ruimte toe en de ruimte krijgt hierdoor een bijkomend gebruik, een extra laag. Tegelijk betekent dit een bijkomend ruimtelijk programma waarmee we rekening kunnen houden bij het **inclusief ontwerp** van deze ruimte.

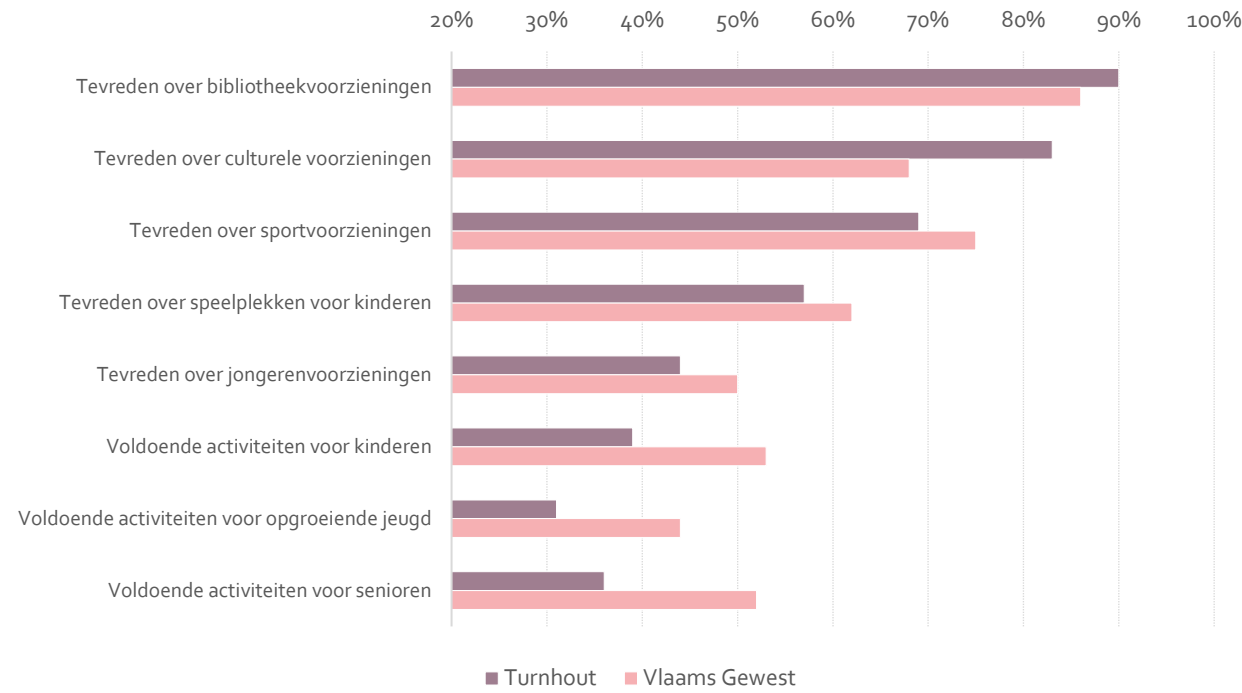
versterking van de netwerken voor openbaar vervoer (met oa de realisatie van de ontbrekende HOV-verbindingen met het station). De transitie van bezit naar gedeeld gebruik van vervoermiddelen vereist extra ruimte voor combimobiliteit, maar zal op termijn een ruimtebesparing voor de stalling van voertuigen opleveren. Hierdoor komt bebouwde en onbebouwde ruimte vrij voor ander gebruik. Ook de transitie van fossiele naar elektrische voertuigen creëert opportuniteiten voor collectieve oplossingen zoals gegroepeerde laadpunten en -pleinen.

Het ruimtelijk beleid kan aan de vooropgestelde modal shift een essentiële bijdrage leveren. Een nog beter uitgeruste stadsregio vermindert de nood aan verre verplaatsingen. Een gericht locatiebeleid, met de concentratie van stedelijke functies rond multimodale knooppunten, stimuleert het gebruik van openbaar vervoer. Door verdichting, functieverweving en de uitbouw van voorzieningen in de nabijheid te stimuleren, wordt het potentieel van de 15-minutenstad verder versterkt. De doorwaadbaarheid voor fietsers en voetgangers draagt hier verder toe bij. Ruimtelijke ingrepen op strategische plaatsen kunnen als hefboom werken om het verplaatsingsgedrag te veranderen.

Modal shift

Om de leefbaarheid, de verkeersveiligheid en de bereikbaarheid te kunnen verbeteren streven we binnen de stadsregio Turnhout naar een **modal split** van 50/50 tegen 2035: maximaal 50% wegverkeer, minimaal 50% met andere modi. Om dit te realiseren moeten verplaatsingen te voet of per fiets en het openbaar vervoer verdubbelen en het autogebruik met 25% dalen. Hiervoor zullen multimodaal goed ontsloten gebieden en nieuwe stedelijke ontwikkelingen moeten inzetten op een **nóg duurzamere modal split**.

De evolutie naar een meer duurzame mobiliteit gaat gepaard met **wijzigende ruimtebehoeften**. Duurzame mobiliteit vereist aanpassingen in de ruimtelijke inrichting, zoals bredere fietspaden, meer voetgangerszones en multimodale knooppunten. Er is nood aan de realisatie van méér en beter georganiseerde mobiliteitsknopen en aan de uitbouw en

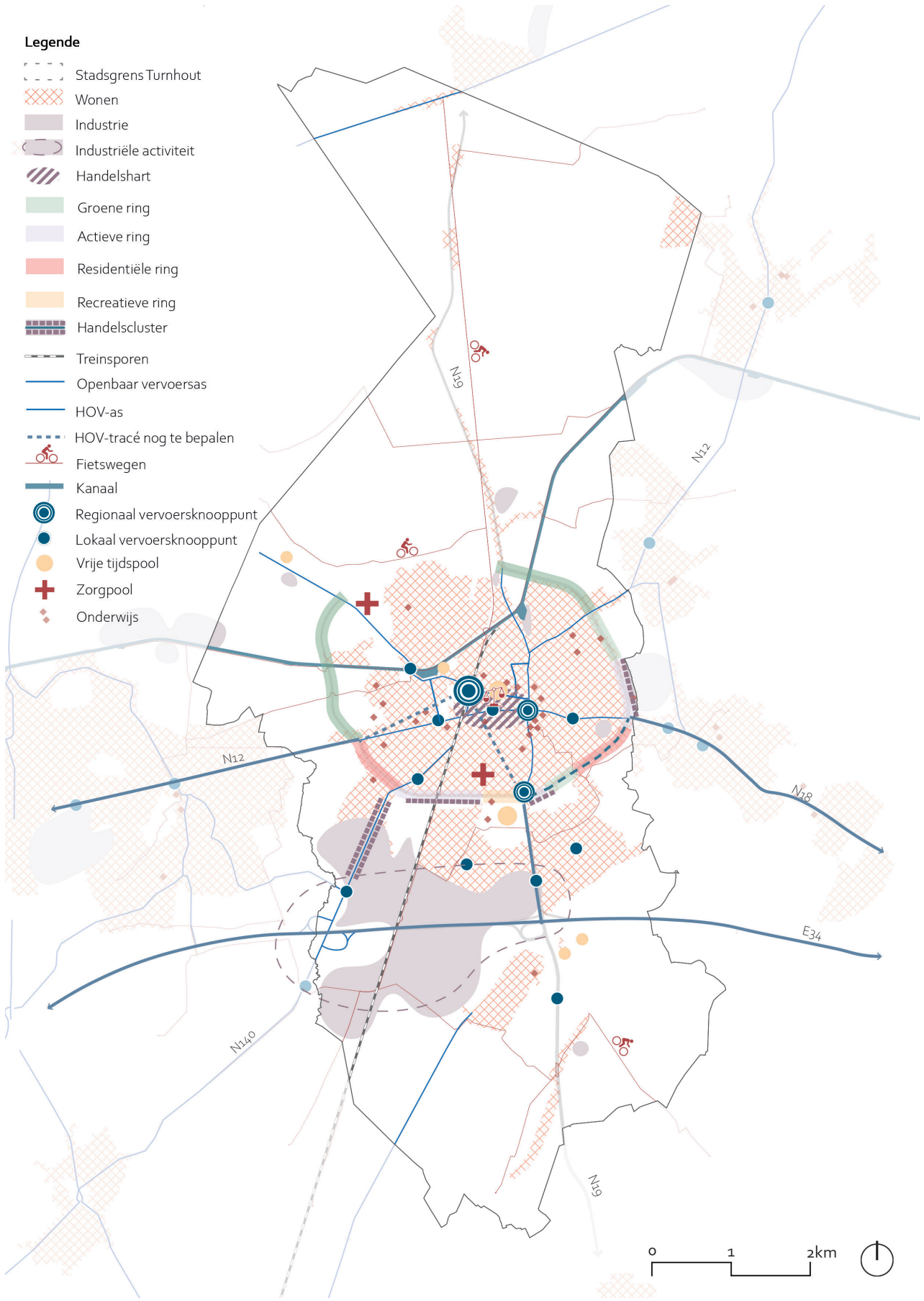
GRAFIEK 4: Teverdenheid over cultuur-, sport-, jeugd- en seniorenvoorzieningen, vergelijking met Vlaams Gewest (Stadsmonitor - 2023)

Ambitie Turnhout 2050

In 2050 is Turnhout...

- ... een **bruisende stad** waar we als inwoner trots op zijn, met activiteiten de klok rond, die als **regionale spil** een belangrijke rol opneemt in de Kempen
- ... een stad waar we gaan winkelen in een **aangenaam winkel-wandelcentrum**, waar naast winkels heel wat **andere activiteiten verweven zijn in het stedelijk weefsel**
- ... een **ondernemende en innovatieve stad** waar we met plezier werken, die zich positioneert als **aantrekkingspool voor talent** in de brede regio en waar de beschikbare terreinen voor industriële activiteiten maximaal benut worden
- ... een **cultuurstad** waar altijd van alles te beleven is, en waar diverse **wandel- en fietsroutes, rustplekken en sportinfrastructuur** gericht zijn op alle inwoners van jong tot oud
- ... een echte **scholenstad** met onderwijscampussen die sterk verbonden en geïntegreerd zijn met het stedelijk weefsel
- ... een mensgerichte en zorgende stad gekenmerkt door **kwalitatieve dienstverlening** en **toonaangevende zorginstellingen**
- ... een slimme stad die **digitale oplossingen** inzet om ruimtelijke vraagstukken op te lossen en proactief inspeelt op hoe de digitalisering ons ruimtegebruik kan veranderen
- ... Een stad waar het **voorzieningenaanbod** op peil wordt gehouden ook in de wijken buiten de ring.
- ... Een stad met een **modal split** van 50/50

Kortom: Turnhout 2050 is een dynamische en levendige stad!

DIAGNOSEKAART 1: Dynamische en levendige stad

Ruimtelijke strategieën voor een dynamische en levendige stad

In deze Conceptnota 'Turnhout 2050' presenteren we kansrijke opties en oplossingen om deze ambitie waar te maken. We nodigen u uit om uw mening te geven: welke voorstellen spreken u aan? Heeft u aanvullende ideeën? Deel deze met ons en bouw mee aan Turnhout 2050.

Met deze Conceptnota willen we dus niet alleen vragen wat jullie van de opties en oplossingen vinden, maar ook hoe jullie zouden willen dat je lokaal bestuur hier werk van maakt.

1. Doordacht locatiebeleid voor bezoekersgerichte functies

Turnhout kan bestaande knopen en centraliteiten versterken en nieuwe uitbouwen via een gericht locatiebeleid rond bezoekersgerichte functies. Dit beleid dient rekening te houden met de ligging, het bereikbaarheidsprofiel, het (gewenste) type activiteiten en het wegwerken van barrières. Deze plekken bundelen activiteiten en geven structuur en vitaliteit aan de stad en aan de wijken. Ze lenen zich meestal tot functiemenging en intensivering van het ruimtegebruik, steeds op maat van de omgeving en in relatie tot het mobiliteitsprofiel. Hoe beter de multimodale bereikbaarheid, hoe grootschaliger de functies die zich hier (kunnen) vestigen. De knopen en centraliteiten beschikken steeds over hoogwaardige, efficiënte, veilige en leesbare publieke ruimte, zodat ze kunnen uitgroeien tot aangename verblijfsplekken. Hierbij gaat er extra aandacht naar veilige en vlotte verbindingen voor de actieve weggebruikers. Een evenwichtige functiemix komt de sociale, economische en culturele dynamiek in de knopen en de centraliteiten, hun omgeving en bij uitbreiding de stad ten goede.

We kunnen verschillende types van **activiteitenpolen** identificeren. De mate waarin stedelijke functies een plek kunnen vinden in of nabij deze knopen, hangt (naast de ruimtelijke integreerbaarheid) in belangrijke mate af van de overeenstemming tussen enerzijds het functietype en de aantrekkingskracht en anderzijds het

multimodaal bereikbaarheidsprofiel van de plek.

Regionale polen, zoals het Station, de Turnova-site en het stadspark, zijn strategische locaties waar mobiliteitsmodi samenkomen. Deze plekken vormen hubs voor stedelijke dynamiek en bezoekersstromen. Deze polen lenen zich goed voor de bundeling van hoogdynamische en bezoekersgerichte stedelijke functies. Hoe beter het bereikbaarheidsprofiel, hoe ruimer het potentieel tot bundeling en verdichting. Knooppunten zijn dan ook interessante plekken om de stedelijke dynamiek verder te versterken. Ze kunnen een structurerende invloed uitoefenen op hun omgeving.

De **compacte binnenstad** trekt bezoekers aan met haar winkels, horeca, scholen, cultuur en erfgoed. De binnenstad is multimodaal goed ontsloten. Ze spelen een belangrijke rol in de 15-minutenstad omdat ze dagelijkse voorzieningen aanbieden voor een grote groep omwonenden. In de binnenstad kan door verdichting en verweving het multifunctioneel ruimtegebruik worden versterkt. Transformaties op maat van het centrum vormen een hefboom voor de vernieuwing en versterking van de stedelijke structuur. Vrijkomende ruimte, zoals lege handelspanden en oude bedrijfslocaties, wordt ingezet voor multifunctionele versterking: kleinschalige stedelijke maakindustrie, ateliers, creatieve ruimten, zorgfuncties, dienstverlening etc. Ook in de **kernen buiten de ring** (o.a. Schorvoort, Zevendonk,...) zijn concentraties van buurtvoorzieningen te vinden met een verzorgend karakter, die op deze manier een belangrijke sociale functie hebben. De focus ligt op het kleinschaligere karakter ten opzichte van de stedelijke centra.

De voorbije decennia ontwikkelden zich diverse **grootschalige stedelijke programma's** op plekken die eerder gericht zijn of waren op een hoge autobereikbaarheid. We denken bijvoorbeeld aan de site van Sint-Jozef AZ Turnhout. Turnhout er in de toekomst naar om grootstedelijke programma's zo

veel mogelijk te koppelen aan multimodale knopen die de bereikbaarheid van deze plekken verbeteren. De mate waarin deze locaties nog bijkomende functies kunnen aantrekken of transformeren, hangt dan ook in belangrijke mate samen met het verbeterde (multimodale) bereikbaarheidsprofiel van deze plekken. Voor de programma's in of nabij de open ruimte stelt zich bovendien de uitdaging om het groenblauw netwerk te versterken en de negatieve impact op de open ruimte substantieel te reduceren.

2. Slimme verweving stimuleren

Economische activiteiten zoals kleine winkels, kantoren en ambachtelijke bedrijven dragen bij aan een levendige stad. Waar mogelijk streven we naar verweving van deze functies met woongebieden. Het betreft hier een 'slimme' verweving, die een goede afstemming nastreeft tussen de draagkracht van de stedelijke omgeving en het type bedrijfsactiviteit (waaronder omvang, verkeersattractie, geluid en andere hinderlijkheid).

Turnhout biedt een gevarieerd en gelaagd aanbod van aangepaste bedrijvige milieus dat inspeelt op de verschillende ruimtevragen van ondernemingen. Sommige bedrijven zijn verweefbaar, andere niet. Daarom zijn verschillende types van vestigingslocaties nodig. We onderscheiden **gemengde woonwerkmilieus, winkelgebieden, bedrijventerreinen**. Ze onderscheiden zich door hun diversiteit in omgevingskenmerken en kwaliteiten. Ze geven vertaling aan de economische ambities van de stad en dragen tegelijk bij aan de ambities met betrekking tot ruimtelijk beleid, mobiliteit, klimaat en circulariteit. De bedrijvige milieus worden maximaal gekoppeld aan openbaar vervoer, fietsinfrastructuur en aan bestaande concentraties van voorzieningen.

De **verweven woonwerkmilieus** zijn locaties waar bedrijvigheid gecombineerd wordt met het wonen. We denken hierbij in eerste instantie aan de openbaar vervoer knopen in de binnenstad als dynamische plekken in het stedelijke weefsel met opportuniteiten

voor de inbedding van kleinschalige economische activiteit. In deze knopen richt het beleid zich op het behouden en stimuleren van economische dynamiek en de verweving van bedrijven in het stadsweefsel. Ook kunnen (voormalige) bedrijfssites of sites met grote korrel getransformeerd worden naar gemengde woonwerkmilieus. Deze locaties bieden kansen om bedrijvigheid te combineren met woonontwikkeling. De mate van verweving hangt steeds af van opportuniteiten en de marktvaart.

Wat de **winkelgebieden** betreft vindt het (boven-) lokaal shoppen plaats in het handelshart en zit het buurtwinkelen verweven in de hele stad en kleinere kernen. Baanwinkelgebieden en -linten, mogen niet concurreren tegen het eigen handelshart en worden geconcentreerd op specifieke, geschikte locaties (Ring en invalswegen) en verminderd of zelfs weggewerkt op ongewenste plekken. Dit vraagt om een clustering van de detailhandel, de optimalisatie van het ruimtegebruik en de verbetering van de verkeersaansluiting.

De **bedrijventerreinen** geclusterd rond de E34 staan sterk onder druk. De beschikbare oppervlakte voor bedrijventerreinen dient maximaal behouden te blijven op het grondgebied van Turnhout. Deze terreinen richten zich op niet-verweefbare bedrijvigheid maar laten ruimte voor diversificatie voor zover dit leidt tot optimaal en efficient ruimtegebruik, ruimtedelen en stapelen van bedrijfsruimtes. Met het oog op de noodzakelijke ruimte voor niet-verweefbare bedrijfsactiviteiten, blijft het aandeel juridisch bestemde bedrijventerreinen behouden en groeit dit aandeel verder mee met de stad.

II. Aangename woonstad

UITDAGINGEN & KANSEN

Turnhout is een **bijzondere woonstad**. In de stadsbiografie '800 jaar stad maken in de Kempen' wordt Turnhout bestempeld als zelfvoorzienend: "een stad te midden van het groen waar de bewoners alles kunnen vinden wat ze nodig hebben" (p. 32). Turnhout onderscheidt zich door een uitgebreid voorzieningenaanbod, goede ontsluiting en betaalbare woningen, wat de stad aantrekkelijk maakt voor bewoners. Turnhout heeft de laatste jaren een snelle groei gekend, meer zelfs ze is de **snelst groeiende centrumstad**. Met 47.435 inwoners (anno 2024) heeft de stad er sinds 2010 6.160 inwoners bijgekregen, wat een stijging is van meer dan 15%. Blijft de gemeente aan hetzelfde tempo doorgroeien (met gemiddeld 1.06% per jaar) dan mogen er zich in 2040 meer dan 56.000 mensen Turnhoutenaar noemen.

Wat de huishoudensgroei betreft staat de stad echter maar op de derde plaats, met een stijging van 14%. Dat verschil komt voort uit de specifieke aard van de migratie, waar de huishoudensgroei in veel andere centrumsteden vooral wordt gedreven door de toename van alleenstaanden, kent Turnhout ook een **opvallend sterke groei onder de kroostrijke gezinnen**.

Sterke natuurlijke groei

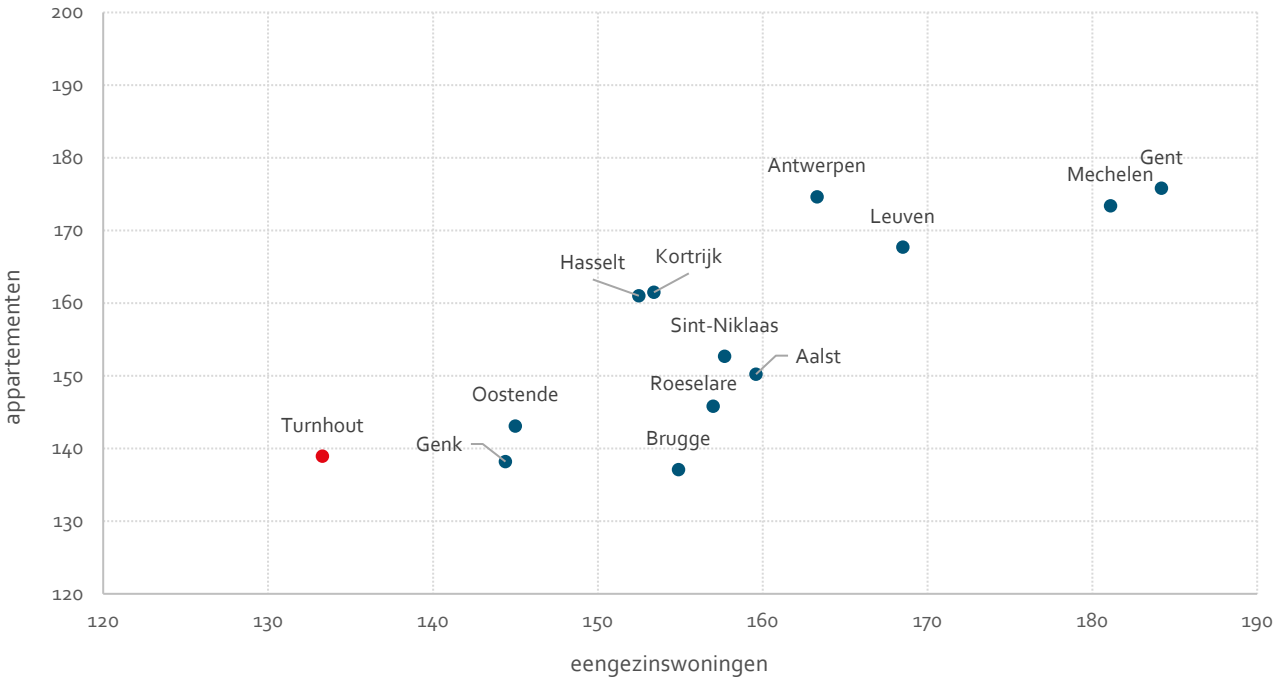
Turnhout behoort tot de kleine krans van gemeenten die een robuust en sterk positief natuurlijk saldo hebben. Na Antwerpen heeft de stad de laatste jaren van alle centrumsteden de grootste natuurlijke aangroei gekend (t.o.v. de bevolking). Turnhout heeft een **jonge bevolking** en er wordt duidelijk aan gezinsvorming gedaan binnen de gemeente.

ILLUSTRATIE 7: Recent inbreidingsproject met gezinsvriendelijk wonen

ILLUSTRATIE 8: Woonontwikkeling aan de Nieuwe Kaai

GRAFIEK 5: Groeivoet prijzen (%) sinds 2010. Vergelijking tussen de 13 centrumsteden

Opvallend is ook dat Turnhout een relatief **stabiel geboortecijfer** kent en t.o.v. het aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd doorheen de jaren zelf een **hogere geboortesaldo** laat optekenen, de stad gaat daarmee in tegen Vlaamse trends.

Migratie in spiegelbeeld

Turnhout heeft een dynamische migratiestroom, met zowel een toenemende instroom van buitenlandse inwoners als een uitstroom naar omliggende gemeenten. We merken twee bewegingen op die tegelijk plaatsvinden:

(1) Net als in de rest van Vlaanderen zien we sinds de uitbreiding van de EU in 2004 een **sterke stijging van de buitenlandse migratiestromen**. Samen met de hogere intensiteit zien we het verschil tussen de immigraties en emigraties met het buitenland zich uitdiepen, dit vertaalt zich in een steeds hogere instroom en buitenlandsmigratiesaldo. De buitenlandse migratie vormt zo de motor van de groei in Turnhout, dat geldt voor zowat alle centrumsteden in Vlaanderen, maar wordt door haar **positie ten opzichte van Nederland** verder versterkt. Het is een van de voornaamste vaststellingen: **Turnhout wordt in snel tempo diverser**.

(2) Tegelijkertijd, met een opgaand buitenlandse migratiesaldo, **stijgt ook de binnenlandse migratiedynamiek**, maar in vergelijking houden de immigraties en emigraties elkaar hier veel meer in evenwicht. De **binnenlandse in- en uitstroom kent wel een heel ander gedaante**. Waar de uitstroom voornamelijk volgt uit de suburbanisatie naar de zuidoostelijke randgemeenten, komt de instroom voornamelijk uit het Antwerpse en de grensligging bij Nederland.

Achter deze cijfers gaat dus een serieuze **verandering van de bevolking** schuil. Beide migratiestromen kunnen niet los van elkaar worden gezien, **emigraties uit de gemeente faciliteren** immers de **immigraties naar de gemeente**. We zien dat de twee stromen als het ware een spiegelbeeld van elkaar vormen, een

waarbij binnenlandse uitstroom wordt gevolgd door buitenlandse instroom. Vertroebeld, dat wel, door bijkomende woningbouw die gelijktijdig inspeelt op de binnenlandse woonvraag.

Aanbodgedreven woningmarkt

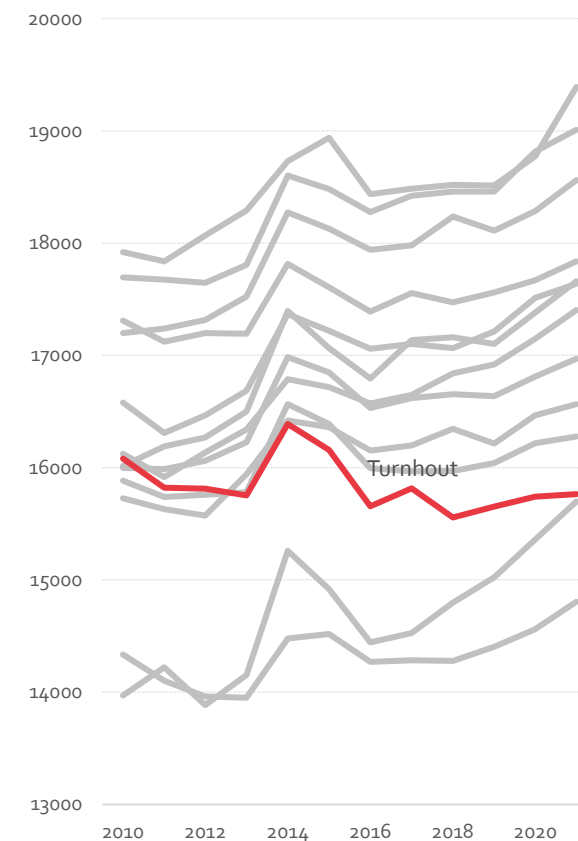
De sterke groei die we in Turnhout waarnemen gaat natuurlijk hand in hand met een **forse toename van het aantal wooneenheden**, of beter gezegd de instroom van inwoners is voor een groot deel een gevolg van het uitdijende woonareaal. In Turnhout wordt de woningmarkt vooral gestuurd door het aanbod: de bouw van nieuwe woningen trekt inwoners aan, in plaats van dat de vraag naar woningen de bouw stimuleert.

Ondanks het feit dat er in Turnhout veel nieuwbouwwoningen op de markt zijn gekomen heeft de stad **van alle centrumsteden veruit de zwakste prijsstijgingen gekend**. Het wijst op een groei in Turnhout die voornamelijk aanbodgedreven is, in tegenstelling tot steden als bijvoorbeeld Mechelen, Gent en Leuven waar er maar een relatief beperkte woningproductie heeft plaatsgevonden ondanks de enorme stijging van de prijzen. De beperkte vraag t.o.v. de sterke groei van het aanbod heeft de stijging van de woningprijzen sterk getemperd.

Kwetsbare huishoudens

Opvallend is het gegeven dat Turnhout de **op twee na laagste inkomenstijging** heeft gekend **van alle Vlaamse gemeenten**, ze moet enkel Machelen en Borsbeek laten voorgaan. De inkomens zijn er sinds 2010 met 18.5% gestegen, of in absolute cijfers met 2.979 euro (cijfers 2021). De stad heeft daarmee Oostende, Sint-Niklaas, Roeselare en Kortrijk over zich zien springen.

Het wijst op de **instroom van financieel kwetsbare huishoudens** en de **uitstroom van sterkere huishoudens**. Wetende dat de consumptieprijzen in

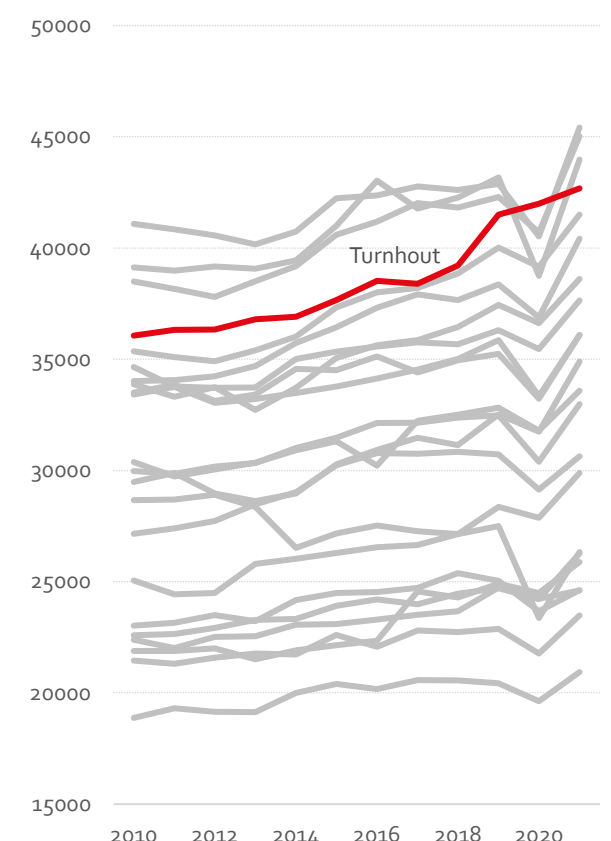
GRAFIEK 6: Gemiddeld belastbaar inkomen (2010-2021) prijzen 2010, vergelijk 13 centrumsteden

diezelfde periode (2010-2021) met 21% zijn gestegen dan is Turnhout het afgelopen decennium als één van de weinige gemeenten in Vlaanderen **in reële termen verarmt**.

Deze vaststelling staat haaks op de forse en consistente economische groei die we waarnemen in het arrondissement Turnhout. De Kempen behoren tot de sterkste stijgers in Vlaanderen, maar de stad Turnhout en haar inwoners kunnen daar zelf onvoldoende de economische vruchten van plukken.

Een stad op twee snelheden

Turnhout draait in essentie op twee snelheden. De stad kent een dubbele dynamiek die elkaar ondersteunt. Enerzijds zien we **een stad in volle beweging**, van stadsontwikkeling en grootschalige reconversie.

GRAFIEK 7: Bruto binnenlandsproduct per inwoner (2010-2021) / prijzen 2010, vergelijking met de arrondissementen

Turnhout heeft het afgelopen decennium een motor gezet op de woningproductie en veel kwalitatieve projecten gerealiseerd; ze heeft daarmee een deel van de suburbanisatie tegengehouden en een meer kapitaalkrchtig publiek bediend. Anderzijds heeft veel van het **bestaande woonweefsel geen of weinig vernieuwing gekend**. Veel bestaande bewoners zijn gesuburbaniseerd (naar de randgemeenten) of hebben hun intrek genomen in deze nieuwe ontwikkelingen. Er is dus redelijk wat kwaliteitsvol en duurder woonaanbod bijgekomen en tegelijkertijd is er veel plaats gemaakt binnen dat ouder en minder kwalitatief woningbestand voor een nieuwe groep inwoners.

Het is de **paradox van de stadsvernieuwing** in Turnhout. Waar nieuwe projecten in veel andere steden een zelfgenererende dynamiek op gang brengen die de omliggende buurt opwaardeert (wat niet per se een goede zaak is) zien we dat de stadsvernieuwing

en - ontwikkeling in Turnhout niet zozeer, of nog niet, regeneratief geweest is voor het oudere weefsel. Veel **nieuwe ontwikkelingen opereren in een vacuüm**. Ze vormen eilanden binnen het bestaande weefsel die tot op de dag van vandaag nog geen overloopeffect op de het bestaande patrimonium hebben. Het is eigen aan de aanbodgedreven markt die Turnhout is: **de ruime keuze aan nieuwe ontwikkelingen zorgt ervoor dat kapitaalkrachtige huishoudens slechts in beperkte mate geneigd zijn om te investeren in het ouder patrimonium**. We zien dat onder meer in de lage renovatiecijfers terug.

Ruimtelijke structuur

We krijgen zo een eigenaardig woonlandschap één dat klassiek **vanuit het stadshart is uitgedijld**, maar zich recent **invers en ad hoc uitbreidt**.

Binnen en op de rand van de historische kern vinden we veelal neoklassieke burgerhuizen terug. Daarrond hebben zich een resem arbeiderswijken genesteld die gekenmerkt worden door hun dicht weefsel, gesloten bebouwing met vaak zeer compacte wooneenheden allemaal opgericht voor de Tweede Wereldoorlog; later en aansluitend op de oudere arbeiderswijken werd de woningbouw veeleer geconcipieerd in de tuinwijkgedachte: ruimere woning, veelal geschakeld met voortuinen. Waarna, vanaf de jaren '70, de klassiekere verkaveling in (half)openbebouwing in opgang kwam, zowel aan als buiten de ring. Zo komen we tot een vrij **concentrische woonstructuur** van centrum naar periferie en van dicht naar open, op enkel uitzonderingen na. Zeker buiten de ring vertaald zich dat in woonwijken met een lage dichtheid en veel groen.

Vanaf de jaren 'oo vervalt die eenduidigheid en zien we op de vrije en vrijgekomen ruimte zich een waaier aan ontwikkelingen inplanten veelal in geschakelde vorm

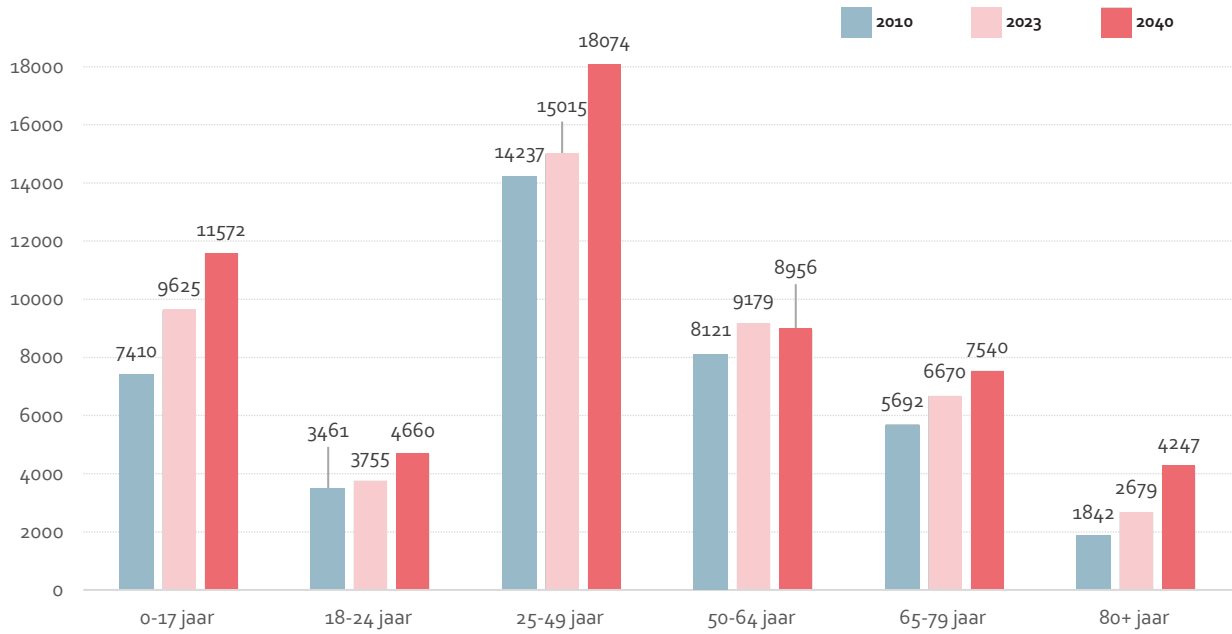
of als meergezinswoningen, maar niet altijd coherent of geënt op de bestaande ruimtelijke structuur. Zeker de recentere ontwikkeling naar het noorden toe, op de Heizijdsse Velden, **draait het ruimtelijk profiel van de stad om**. Het vormt het laatste grote aan te snijden woongebied van Turnhout en dient daarom bedachtzaam ingezet te worden.

Turnhout, de jongste centrumstad van Vlaanderen?

Halen we de prognoses erbij, die een indicatie geven van hoe de bevolking naar 2040 toe zal evolueren, dan tekenen er zich toch enkele bijzonderheden af.

We zien de stad **fors groeien** en die groei bevindt zich in tegenstelling tot zowat de rest van Vlaanderen niet hoofdzakelijk bij de oudere bevolking. Turnhout is op weg om de jongste centrumstad van Vlaanderen te worden (aandeel 0 tot 17 jarigen t.o.v. de totale bevolking). Opvallend daarbij is dat de hoge concentratie aan jongeren zich niet zozeer bevinden in de meest 'residentiële wijken' (grote woningen in open of halfopenbebouwing) zoals we dat wel vaak zien in de rest van Vlaanderen.

De stad ondervindt zo dezelfde demografische verschuiving die we rond de Denderstreek en Rupelstreek waarnemen, een afzetting van de groei uit de grote steden, of beter gezegd de uitwaaiering ervan, veelal naar goedkopere verstedelijkte gebieden wegens gentrificatie en daarmee samenhangende stijgende woonkosten in die grote steden. Daarbij komt de druk vanuit Nederland die voortkomt uit de sterke economische ontwikkeling en de ontluikende wooncrisis die daar plaatsgrijpt. Noord-Brabant is één van de sterkst groeiende gebieden van Nederland, wat bijgevolg een grote druk zet op de grensregio's.

GRAFIEK 8: Bevolkingsprognoses in Turnhout naar leeftijd (Turnhout) - Bron: provincie.in.cijfers.be

Vergrijzing, reëel en relatief

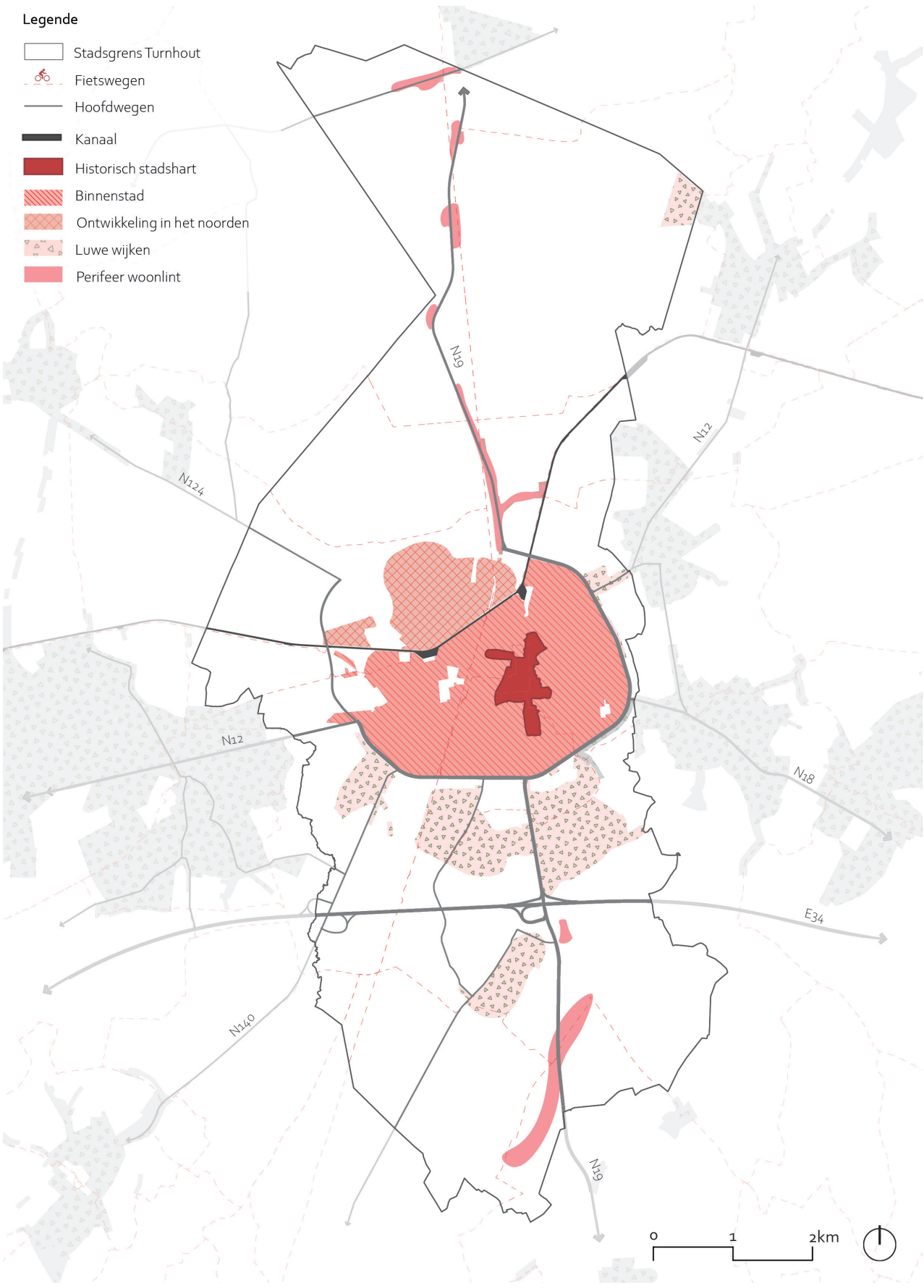
De prognoses laten ook zien dat Turnhout net als de rest van Vlaanderen sterk gaat vergrijzen, al blijft die vergrijzingsgolf t.o.v. van de te verwachten groei relatief beperkt (ze stijgt evenredig met de algemene groei). Toch blijven de implicaties daarvan wel substantieel; **het aantal ouderen zal in absolute aantallen fors toenemen** en daaraan gekoppeld het **aandeel alleenwonenden**. De stad zal deze demografische transitie moeten ondervangen.

Ambitie aangename woonstad

In 2050 is Turnhout...

- ... een **aangename woonstad** waar levendigheid en gemeenschap centraal staat
- ... een stad die samen wordt opgebouwd met de bewoners van vandaag
- ... een stad die voldoet aan de **noden** van een **diverse bevolking**
- ... een stad waar **groei geen doel op zich** is maar eerder een middel om een **kwalitatieve en slimme transformatie** te bekomen van ons stedelijk **patrimonium** en de ontwikkeling van duurzame, kwalitatieve woningen voor iedereen
- ... een stad waar transformaties gebeuren met **aandacht voor de behoeften van de huidige en toekomstige bevolking**, de **beeldkwaliteit** en de **identiteit van de Turnhoutse wijken**.
- ... een stad die inzet op **verbondenheid** en daarom **ontmoetingsplekken** wil ontwikkelen om mensen samen te brengen, zodat elke inwoner en bezoeker zich welkom voelt.

Kortom: Turnhout 2050 is een aangename woonstad!

DIAGNOSEKAART 2: Aangename Woonstad

Ruimtelijke strategieën voor een aangename woonstad

In deze Conceptnota 'Turnhout 2050' presenteren we kansrijke opties en oplossingen om deze ambitie waar te maken. We nodigen u uit om uw mening te geven: welke voorstellen spreken u aan? Heeft u aanvullende ideeën? Deel deze met ons en bouw mee aan Turnhout 2050.

Met deze Conceptnota willen we dus niet alleen vragen wat jullie van de opties en oplossingen vinden, maar ook hoe jullie zouden willen dat je lokaal bestuur hier werk van maakt.

1. Woonontwikkelingen in evenwicht met stadskern en stadsregio

De stad en regio zijn voortdurend in verandering door evoluerende ruimtevragen. In de woonstad dient de vraag zich aan: waar kan er in Turnhout verder ingezet worden op vergroening, verweving en verdichting? Om het bijkomende verhardingsgraad op haar grondgebied te beperken, zal Turnhout inzetten op een gebiedsgerichte en kwalitatieve aanpak in overleg met de buurtgemeenten, met een evenwicht tussen bouwen en vergroenen vooropgesteld. Gebiedsgericht omwille van de verscheidenheid aan woonomgevingen in Turnhout, kwalitatief omwille van de kwaliteitssprong die kan worden gerealiseerd op de plekken waar transformatie mogelijk is. Turnhout neemt een evenwichtige transformatie, tussen bouw- en groenpotentieel, als uitgangspunt. Een kwalitatieve transformatie biedt ruimte voor groen, voor voorzieningen, voor verweefbare bedrijven en voor wonen.

Ten eerste speelt de positie binnen de **stedelijke ruimtelijke structuur** een rol. Gebieden die vandaag al een centrumrol vervullen en een grotere dynamiek kennen, komen eerder in aanmerking voor transformatie dan perifere gebieden met een lagere dynamiek.

Als tweede factor worden de **bestaande dichtheden en de aanwezige mix van voorzieningen** in overweging

genomen. Gebieden waar de dichtheid en de functiemix reeds hoog zijn, komen minder in aanmerking voor bijkomende verdichting en verweving. Gebieden met een groot groentekort hebben dan weer baat bij een transformatie waarbij er een groter groenaandeel gecreëerd wordt.

Ten derde is ook het **bereikbaarheidsprofiel** van de plek een bepalend element. De verschillende activiteitenpolen en centra creëren plaatsen die multimodaal beter ontsloten zijn. Deze multimodale plekken zijn bijgevolg kansrijke locaties voor verdichting, in functie van een intensivering van stedelijke programma's.

Tenslotte speelt ook de beschikbaarheid van sites met een **transformatiepotentieel** een rol. Heterogene gebieden waar vernieuwing een nodige kwaliteitsinjectie kan bieden, komen eerder in aanmerking voor transformatie dan gebieden met een geconsolideerd weefsel (historische weefsel, homogene woonwijken, ...).

2. Kwaliteit van de woningen in de stadskern verhogen

Turnhout streeft ernaar dat inwoners een gepaste, kwalitatieve woning kunnen vinden, op maat van hun mogelijkheden, noden en wensen. Daartoe moet een **divers woningaanbod** worden uitgebouwd, voor alle types gezinnen en fases van het leven. Elke buurt heeft een variatie aan woningtypes, wat leidt tot (demografisch en socio-economisch) gemengde inwonersgroepen. De diversiteit aan woontypologieën houdt steeds rekening met de ruimtelijke en maatschappelijke draagkracht van de buurt. Om een gezonde mix te garanderen, zal Turnhout het aantal gezinswoningen en levensloopbestendige woningen verder uitbouwen.

Naast een divers aanbod is ook de kwaliteit van de

woning belangrijk. Turnhout streeft naar kwalitatieve woningen met een gezond binnenklimaat en een goede energieprestatie, met het oog op het behalen van de klimaatdoelstellingen en het verlagen van de energie-woonkosten. Door de strijd op te voeren tegen huisjesmelkerij, leegstand en verkrotting, kan de kwaliteit van het woonaanbod worden verbeterd.

Hierdoor kunnen méér mensen een kwaliteitsvolle woning vinden én wordt de stad aantrekkelijker. Het woonbeleid zal ook inzetten op betaalbaar wonen. Turnhout zal hiervoor diverse strategieën hanteren: de uitwerking van een regulerend kader, de ontwikkeling van publieke eigendommen en een goed doordachte samenwerking met de private sector. De stad staat in voor het grond- en pandenbeleid, binnen een algemene ontwikkelingsvisie op wijken en buurten. Turnhout blijft daarnaast ook inzetten op het onderzoek naar en het experimenteren met, vernieuwende financierings- en organisatievormen.

3. Turnhout maakt werk van een aantrekkelijke, veilige en inclusieve publieke ruimte

Kwaliteitsvolle publieke ruimtes zijn essentieel voor een leefbare stad. Ze vormen inclusieve, hoogwaardige en toegankelijke verblijfs- en ontmoetingsplekken, waar een groot deel van het sociaal leven zich afspeelt. Het is daarbij de bedoeling om de publieke ruimte meer te gaan omvormen van passage ruimte naar kwalitatieve verblijfsruimte.

Bewoners en bezoekers kunnen hier elkaar ontmoeten, bewegen en tot rust komen. De publieke ruimte zorgt voor verbinding tussen zijn gebruikers en is gericht op iedereen, inclusief de (aller)kleinsten, jongeren, personen met een tijdelijke of permanente beperking en de oudsten in de stad. Kinderen hebben nood aan spelmogelijkheden in een veilige, gezonde en aangename omgeving om de motoriek te ontwikkelen en vriendschappen te smeden. Mensen met een fysieke beperking hebben nood aan zowel een leesbare als fysiek toegankelijke publieke ruimte zodat autonomie

en volwaardige participatie mogelijk wordt.

De oudsten zijn gebaat bij voldoende contact en worden zo gestimuleerd om er meer en zelfstandig op uit te trekken.

4. Renovatiepact voor de binnenstad

Turnhout zal het duurzaamheidsniveau van de bestaande woningvoorraad in de binnenstad gevoelig opkrikken. Een inhaalbeweging in het renoveren van de bestaande woningen zal ook de beeldkwaliteit van de binnenstad ten goede komen. De stad zal hiervoor de ondersteuning aan de burgers in zowel begeleiding alsook ondersteuning in de financiering bijstellen en de inspanningen verhogen. Dit dat verband dient nagedacht te worden over alternatieve financieringsmechanismen en *outreachend* werk.

In eerste instantie kiezen we er voor om een nieuwe oriëntering te geven aan het premie- of leningsstelsel. Ondersteuning kan in de toekomst worden gekoppeld aan het behalen van de nieuwe 2050-normen (uit het Renovatiepact). Het uitreiken van een premie voor een gebouwonderdeel (inclusief de verwarmings- of energie-installatie) moet er ook toe leiden dat dit gebouwonderdeel het niveau van de 2050-normen behaalt.

Tenslotte moet de ondersteuning ook afgestemd worden op de nieuwe Vlaamse verbouwingspremies en -lening.

III. Veerkrachtige en klimaatrobuuste stad

UITDAGINGEN & KANSEN

Waardevolle landschappen nabij

Turnhout ligt op het snijvlak van twee bijzondere landschappen. De noordzijde van Turnhout kenmerkt zich door arme zandgronden met schrale graslanden en vennen en een sterke verweving tussen natuur en landbouw. Het zuiden van Turnhout ligt binnen het rivierenlandschap (deelbekken Aa en Kleine Nete) dat gekenmerkt wordt door verweving van natte natuur en kleinschaligere landbouwpercelen in een boccalandschap met veel kleine landschapselementen. Binnen deze grote landschappelijke gehelen zijn er in Turnhout ook **belangrijke groengebieden** aanwezig. We denken bijvoorbeeld aan het Turnhouts Vennengebied, Tielenheide (op de grens met Kasterlee) en Winkelsbroek. Deze gebieden spelen zowel op ecologisch als op recreatief vlak een belangrijke rol. Het **Turnhouts Vennengebied** staat bekend om haar zeldzame flora en fauna, wat voor een hoge biodiversiteit zorgt. **De Tielenheide**, met haar uitgestrekte heidevelden en bossen, en het moerasachtige **Winkelsbroek** aan de Calievalllei dragen op hun beurt bij aan de stabiliteit van het lokale ecosysteem én functioneren als natuurlijke buffers tegen overstromingen. Daarnaast weten we ook dat het landschap zich niet tot de grenzen van de gemeente beperkt. In de bredere omgeving, maar tevens vlot bereikbaar vanuit Turnhout, vinden we bijvoorbeeld ook De Liereman in Oud-Turnhout en Grotenhout in Lille en Vosselaar. Samen vormen al deze groengebieden een **waardevol ecologisch netwerk** in de regio. Turnhout wil haar verantwoordelijkheid opnemen en meehelpen om dit diverse netwerk te versterken.

Toegangspoorten en groene vingers doortrekken tot in het stadshart

In de nabijheid van zo'n waardevolle landschappen zien we heel wat kansen. Als geen andere stad kunnen wij onze **stadskern verbinden** met de omliggende **open ruimte**. Met respect voor de bestaande natuur en de landbouwactiviteiten, willen we nadenken over hoe we dit landschap tot in onze stad door kunnen trekken. Door **natuurlijke toegangspoorten** (grote openruimtestructuren aan de rand van de stad) in te richten, voorzien we een harmonieuze overgang tussen het stedelijke en het open landschap. Nu vormt de ringweg vaak nog een barrière tussen de open ruimte en haar gebruikers in de stadskern. Bijvoorbeeld de Stoktse Heide, loop van de Aa, Het stadspark, de Liereman, ... In het noorden is deze overgang minder abrupt. De toegangspoorten kunnen ertoe leiden dat de open ruimte veiliger en meer toegankelijk wordt voor de inwoners van Turnhout. We willen hiermee de kans grijpen om in één beweging zowel de **ecologische als de recreatieve waarde** te versterken.

Meer dan enkel het voorzien van toegangspoorten, zien we nog een kans in de nabijheid van deze landschappen en groengehelen. Door een slimme inrichting van de stedelijke ruimte, kunnen we dit groene netwerk immers ook **uitbreiden in de bebouwde ruimte**. Hiervoor denken we aan zogenaamde '**groene vingers**'. Deze kunnen bestaan uit parken, assen of verbindingen waarlangs we het groen uitnodigen in onze stadskern. Dit kan bijvoorbeeld met een gelaagde groene inrichting met bomen, struiken, bloemen en kruiden, langs straten en lanen. Daarnaast zien we ook de mogelijkheid om grote en kleine groenruimtes als stapstenen doorheen de stad te verbinden. Er zijn al heel wat groene buurt- en speelpleintjes die we in dit

ILLUSTRATIE 9: Turnhouts Vennengebied

ILLUSTRATIE 10: Turnhoutse Kanaalzone

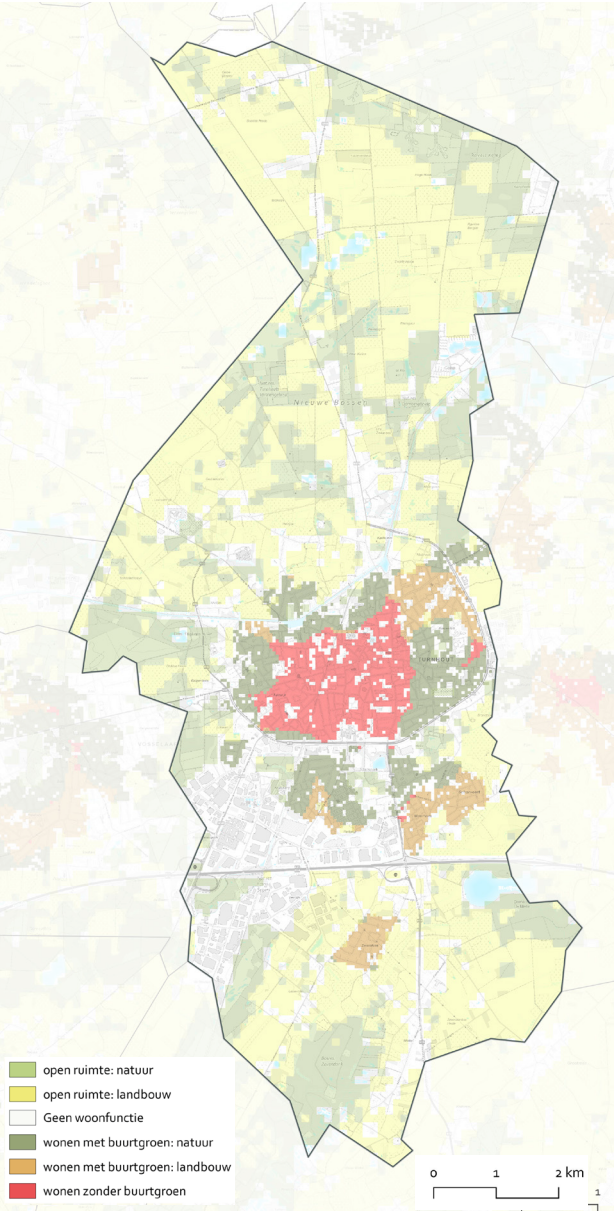
netwerk kunnen inschakelen, en waarop we verder kunnen bouwen. Om deze groene vingers in onze stad te realiseren, zullen we dus inspanningen leveren op het openbaar domein. Toch vragen we ook inspanningen aan private eigenaars en nieuwe ontwikkelingen. Onze stad kent heel wat grote groenruimtes die vandaag afgesloten zijn van hun bredere omgeving, en waar inwoners en bezoekers niet mee van kunnen genieten. Hier ligt nochtans een grote kans. Het zou een meerwaarde betekenen als we dit groen voor meer mensen **toegankelijk** en **beleefbaar** kunnen maken, en als **stapsteen** deel kunnen laten uitmaken van een grotere groenverbinding. Daarover willen we graag in dialoog gaan met de betreffende **eigenaars** en **beheerders**.

Tot slot maken ook de landbouwgronden een essentieel deel uit van het grotere landschap. De landbouwgebieden, met hun brede zichten over akkers en weiden, willen we deel laten uitmaken van de groene vingers. **Landbouw** is evenzeer een belangrijke openruimtefunctie: ze geeft het landschap mee vorm en beheert het. Door landbouw mee te nemen in de realisatie van de groene vingers, trekken we het typische afwisselende karakter van het landschap door tot in de stad. Er worden zo veel mogelijk win-win situaties opgezocht. Dit kan bijvoorbeeld gaan over het beheer van graslanden en KLE's maar ook ruimte voor productielandschap, (voedselbos, *agroforestry*, ...) als het klimaatadaptief maken van de open ruimte door in te zetten op infiltratie en waterbuffering. Hoe verder we dit landschap kunnen **doortrekken** in de bebouwde ruimte, hoe meer we ook de kwaliteiten ervan meenemen tot in de stad.

Klimaatproblematieken zijn van groot belang voor de binnenstad

De **klimaatveranderingen** zullen grote gevolgen hebben in de binnenstad en dwingen ons na te denken over hoe we onze stad leefbaar en aangenaam zullen houden. Steeds warmere en drogere zomers dagen ons uit om meer verkoelende, schaduwrijke groene ruimtes in te richten, bij voorkeur nabij water. Plotse extreme

regenbuien krijgen we met ons rioleringsnetwerk niet altijd op tijd weggewerkt, met overstromingen in de bebouwde ruimte tot gevolg. Turnhout is ook kwetsbaar voor fluviale overstromingen (vanuit de waterlopen zelf). Overstromingen zijn vandaag al een realiteit, maar in de toekomst zullen ze steeds prominenter worden. Een grote hoeveelheid verharding door bebouwing, wegen, pleinen, parkings, terrassen,... verhindert eveneens dat het water in de ondergrondse watertafels raakt, waar ze een veilige reserve zou zijn om droogteperiodes te overbruggen. Het **verharde karakter** en het **beperkte groen** in de binnenstad en bedrijventerreinen zorgen bovendien voor een hitte-

ILLUSTRATIE 11: Aanbod buurtgroen

eilandeffect. Materialen zoals steen, asfalt en beton houden de warmte van overdag vast, en koelen 's nachts onvoldoende af. Het beperkte groen kan deze hittestress niet milderen. Deze hitte heeft **negatieve gevolgen** voor de menselijke gezondheid, waarbij vooral ouderen en kinderen risico lopen op uitdroging en hitteberoerte. Deze effecten worden in de toekomst nog belangrijker gezien beide groepen in aantal nog sterk zullen toenemen.

Het **robuust fysisch systeem van Turnhout is een troef**. De valleigebieden van de Aa en de Visbeek zijn hiervoor kenmerkend, maar ook het netwerk van andere rivieren en beken, zoals de Grote Calie, de Eggelsgracht, de Pikloop, de Bossenloop en de Kleine Calie. De valleisystemen van de Aa en Grote Calie functioneren van nature als belangrijke waterretentiegebieden. Dit wil zeggen dat zij water (tijdelijk) vasthouden, waardoor het langzaam afgevoerd wordt of in de bodem kan infiltreren. Dit helpt niet alleen om **overstromingen** te voorkomen, maar zorgt er ook voor dat het **grondwaterpeil** wordt aangevuld. Dat is dan weer essentieel om periodes van droogte te overbruggen. De waterlopen ondersteunen daarenboven de drainage van hoger gelegen gronden bij overvloedig water. Echter zien we dat er in de buurt van deze waterlopen vaak erg veel **verharding** voorkomt, zowel in woonbuurten als in bedrijventerreinen. Dit zet de **natuurlijke bufferfunctie** van deze gebieden onder druk, en daardoor komt des te meer water in de rivieren en beken terecht. Water wordt hierdoor sneller afgevoerd en overstromingsrisico's nemen stroomafwaarts toe, met name langs de Aa-vallei.

De stad beschikt vandaag al over verschillende waardevolle toegankelijke groene ruimtes: het Stadspark, de oevers van het kanaal, Begijnveldeken, ... maar ook bijvoorbeeld Melleput, den Doolhof en FRAC. Als groenvoorzieningen in en naast de stad bieden zij verkoeling, en ze geven ons een plaats om even te rusten, te spelen, te wandelen, met mensen af te spreken, te sporten, ... Kortom: ze zijn belangrijk voor ons mentaal welzijn en onze gezondheid. Echter zien we dat niet elke wijk in de stad even goed scoort op de 3-30-300 regel.

Bepaalde wijken blijken niet over een omvangrijke toegankelijke publieke groenruimte (met oppervlakte 0,2ha of meer) op wandelafstand (minder dan 300m) te beschikken. De beschikbaarheid van **groen** binnen de stadsring blijft **beperkt**. Daarnaast scoren we niet goed qua boomkroonbedekking en hebben heel wat Turnhoutenaren geen zicht op noemenswaardig groen vanuit hun woning. Dit heeft negatieve effecten op de **biodiversiteit**, **luchtkwaliteit** en **hittestress**, en zet de stadskern dus verder onder druk. Hoewel het landschap rondom de stad al enigszins bijdraagt aan deze elementen, blijft het behoud en (de uitbreiding) van stedelijke groenzones op verschillende schaalniveaus, van grote parken tot kleine groenzones, een grote uitdaging voor de toekomst. Een uitdaging die bovendien onder druk staat door de andere ambities van de stad rond gewenste groei en haar rol als centrumstad. Als we een gezonde en klimaatbestendige stad willen zijn, moeten we hier blijvend aandacht aan besteden en ruimte vrijwaren.

Tegenover deze grote uitdagingen zien we gelukkig ook kansen. De stad wil de uitdagingen rond klimaat, groen en water gezamenlijk aanpakken en werkt daarom aan een integraal groen- en waterplan dat bestaat uit 4 peilers. Ten eerste zetten we maximaal in op het opvangen van **water op eigen terrein**. Onverharde voortuinen en parkeerplaatsen, (gedeeltelijk) ontharde pleinen en opritten, 'tegeltwippen' en geveltuinten laten bijvoorbeeld toe dat regenwater in de grond sijpelt. We nemen de eigen openbare ruimte daarvoor graag onder de loep. Ook op private gronden van inwoners en bedrijven willen we dit stimuleren en zo meer te ontharden en stedelijk groen creëren. Ten tweede werken we aan een netwerk van zogenaamde '**stadsvennen**'. Deze assen, kanalen, straten en pleinen vormen samen een groenblauwe hoofdstructuur die gezamenlijk ingezet wordt voor waterbuffering, infiltratie en vergroening van de stad. Als derde peiler worden een aantal van de grotere parken in de stadsrand ingericht als zogenaamd '**drempelpark**' waarbinnen landschappelijk geïntegreerde buffers worden voorzien voor het teveel aan water in de stad. Als vierde maatregel wordt ingezet op de maximale vrijwaring van bebouwing en verharding in de valleien. De **herwonnen**

valleien bieden meer ruimte aan de rivieren en vormen een ecologische structuur rond de stad.

Vele kleine ingrepen samen kunnen bijdragen aan het milderen van de negatieve gevolgen van veel grotere trends. Door de gezamenlijke aanpak van groen- en water, ontstaan er **koppelkansen**. De ingrepen rond groen- en water in de binnen stad hebben immers ook gunstige effecten op droogte, het verlies van biodiversiteit, gezond, etc. Een gezond vallei-ecosysteem is immers verbonden met de ondergrondse waterreserves en met de plant- en diersoorten die afhankelijk zijn van een stabiele waterhuishouding. Door het waterbeheer in de vallei van de Aa en de Grote Calie te optimaliseren, versterken we dus niet alleen de **klimaatbestendigheid** van Turnhout, maar ook de **ecologische waarde** van de ruimere regio. Tot slot zien we ook mogelijkheden in het compacter bouwen: zo kan meer onverharde ruimte gevrijwaard blijven. Bij nieuwe ontwikkelingen letten we erop dat aandacht gaat naar het behoud en het versterken van groen en water. Dit bevordert niet alleen de leefbaarheid, maar versterkt Turnhout ook als groene stad.

Droogte en stikstof in natuur- en landbouwgebieden

Net zoals in de hele regio geldt, is de Turnhoutse **zandbodem** sterk gevoelig voor **droogte**. Toenemende periodes zonder noemenswaardige neerslag en de uitputting van de grondwatertafels vormen een groeiende uitdaging. Overmatig draineren, monocultuur en exoten die te veel regenwater laten verdampen, het onnodig verharderen van ruimte,... zijn slechts enkele zaken die droogte in de hand werken. Dit leidt tot verminderde wateropslag, wat op haar beurt erosie en bodemverarming kan versnellen. Dit alles heeft een directe **negatieve impact** op ons **landschap**, waar natuur en landbouw erg afhankelijk zijn van een goede bodemkwaliteit en de beschikbaarheid van water. Met andere woorden: droogte verzwakt de landbouwproductiviteit en schaadt kwetsbare ecosystemen, waardoor onze voedselproductie op de helling komt te staan, de biodiversiteit in gevaar komt

en watertekorten vaker voorkomen.

Binnen het bebouwde weefsel zetten we daarom sterker in op waterretentie en infiltratie. Zoals hierboven vermeld zal dit, in navolging van het integraal plan voor groen en water gebeuren door onthardingsmaatregelen, aanleg van wadi's, de inrichting van Stadsvennen en gecontroleerde overstromingsbekkens, etc. Hierdoor kan het water beter opgevangen worden en krijgt het tijd om langzaam in de bodem te infiltreren en zo de watertafel aan te vullen. Binnen de open ruimte liggen er kansen voor slimme, natuurinclusieve oplossingen die hand in hand gaan met landbouwactiviteiten. We zien vandaag al dat heel wat partners in de open ruimte (landbouwers, natuurbeheerders,...) inspanningen hebben geleverd door het beheer en de aanplant van vele **kleine landschapselementen**. Bomen en andere KLE's bevorderen doorwortelbare ruimte en bodemleven en doen aan klimaatadaptief waterbeheer (vertraagde infiltratie, afstroom en verdamping). Zo maken ze de bodem meer veerkrachtig tegen droogte. Het gaat bijvoorbeeld over hagen, bomenrijen, perceelsrandbegroeiing, bosfragmenten en solitaire bomen, zoals we ten noorden van de Heizijdsevelten en in de omgeving van het AZ Turnhout, terugvinden. Het is een kans om hier verder op in te zetten. KLE's verzachten immers de overgang tussen landbouw, natuur en stad, geven plaats aan fauna en flora, bieden schaduw aan grazend vee, nemen een regulerende rol op in het ecosysteem, en beschermen het landschap zo mee tegen klimaatverandering. Op deze manier worden de winsten voor het groennetwerk in de open ruimte gekoppeld aan zekerheden voor de landbouw en voedselproductie. Aandacht is vereist voor de ondersteuning van landbouwers bij de transitie naar meer klimaatrobuste praktijken.

Daarnaast liggen er kansen in slimmere irrigatiemethoden en beheer van grachten,... Door hier aandacht aan te besteden, zetten we in op het duurzaam behoud van de landbouwactiviteiten in onze stad. Landbouw is een onmisbare functie: niet alleen staat zij in voor de lokale voedselproductie, maar de landbouwers hebben vaak een diepgaande kennis van

plaatselijke waterhuishouding en het landschap dat ze beheren en bewerken. We willen de kans grijpen om samen met alle beheerders van onze open ruimte te zoeken naar gepaste maatregelen (*agroforestry*, keuze voor andere gewassen, minder waterintensieve irrigatiemethoden,...) om de toenemende droogte te bestrijden.

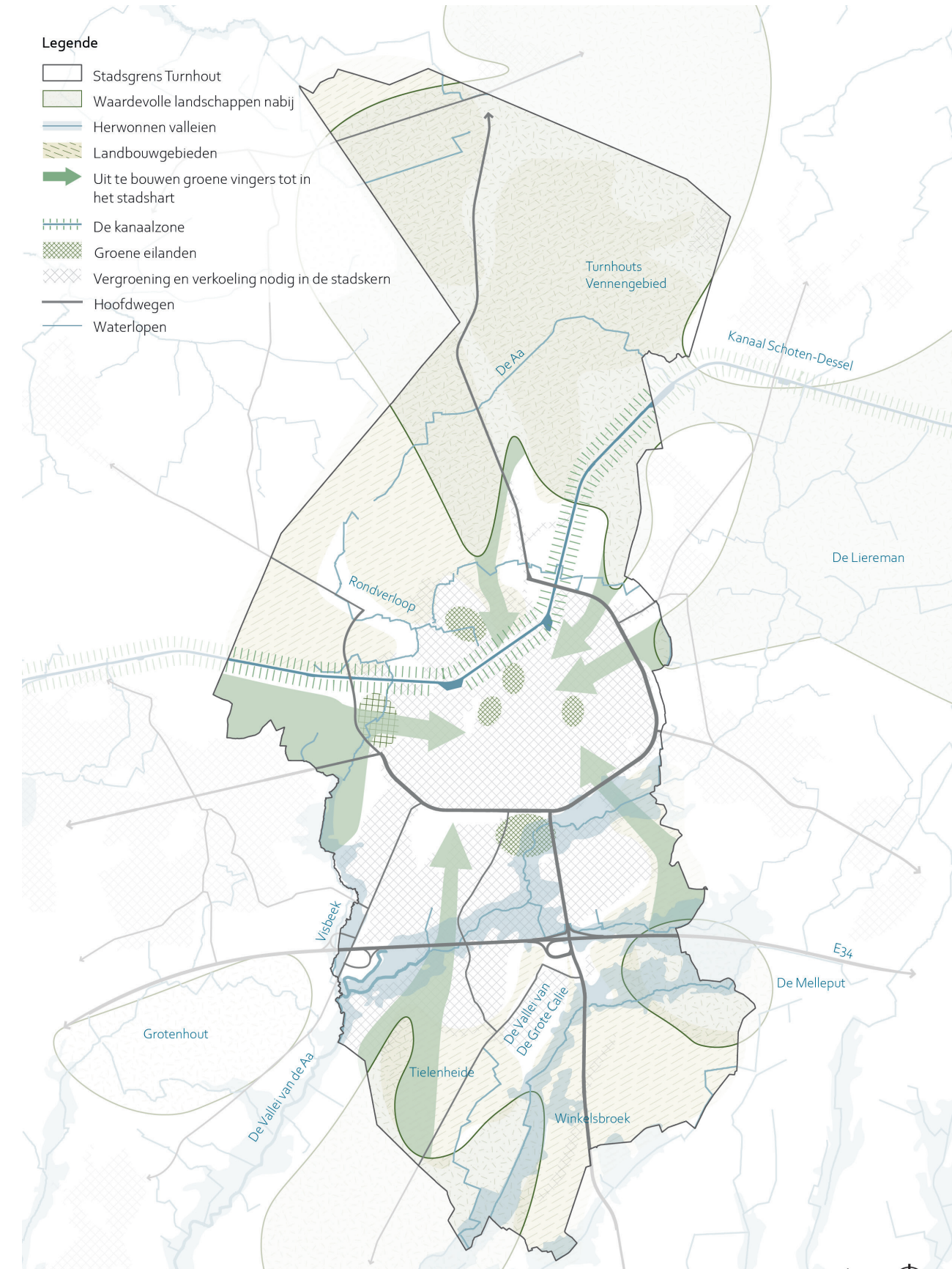
Tot slot kunnen we er niet omheen dat het Turnhouts Vennengebied momenteel het brandpunt is van het zogenaamde '**stikstofdossier**' in Vlaanderen. Dit is een gevolg van het feit dat heel wat hier (intensieve) veehouderijen voorkomen in de directe nabijheid van waardevolle en gevoelige natuur. De intensieve bedrijven hebben zich de voorbije decenia gevestigd op de (arme) zandgronden en genereren een aanzienlijke stikstofuitstoot. De typerende ven- en heidegebieden blijken heel gevoelig te zijn voor die stikstofneerslag, waardoor hun natuurwaarde onder druk komt te staan. Het is dan ook te verwachten dat de stikstofregulering in de toekomst een impact zal hebben op de ontwikkelingsmogelijkheden van heel wat (landbouw-) bedrijven in Turnhout.

Ambitie Veerkrachtige en klimaatrobuuste stad

In 2050 is Turnhout...

- ... een groenblauwe stad waar de aanwezige functies van de stad ruimtelijk worden doorkruist door een fijnmazig groen netwerk en duidelijk in verbinding staat met de nabij open ruimte
- ... een stad te midden van het *unieke natuurlandschap* van de Noorderkempen met haar afwisselende graslanden, vennen, boscomplexen en landbouwgebied
- ... waar er *voldoende groene gebruiksruimte* voor handen is voor iedereen
- ... een *klimaatrobuuste stad* waar de negatieve impact van overstromingen en droogte worden opgevangen en gemilderd
- ... een stad waar het in de *zomermaanden aangenaam vertoeven is* en er voldoende verkoeling te vinden is
- ... een stad waar het groen ook in de binnenstad een *typerende en structurerende element* vormt
- ... een stad waar naast aan de mens ook aandacht en plaats wordt geschonken aan *ecosystemen* en *biodiversiteit*
- ... een aangename woonstad waar de *inwoners ook hun steentje bijdragen* aan de klimaatrobuuste inrichting ervan

Kortom: Turnhout 2050 is een veerkrachtige en klimaatrobuuste stad!

DIAGNOSEKAART 3: Veerkrachtige en klimaatrobuuste stad

Ruimtelijke strategieën voor een veerkrachtige en klimaatrobuuste stad

In deze Conceptnota 'Turnhout 2050' presenteren we kansrijke opties en oplossingen om deze ambitie waar te maken. We nodigen u uit om uw mening te geven: welke voorstellen spreken u aan? Heeft u aanvullende ideeën? Deel deze met ons en bouw mee aan Turnhout 2050.

Met deze Conceptnota willen we dus niet alleen vragen wat jullie van de opties en oplossingen vinden, maar ook hoe jullie zouden willen dat je lokaal bestuur hier werk van maakt.

1. Groenblauwe netwerk in de stadskern verder uitbouwen en toegankelijk maken

Verder bouwend op het integraal groen- en waterplan rolt de stad een 4-tal strategieën uit om de stad beter te wapenen tegen de effecten van de klimaatverandering:

(1) het opvangen van **water op eigen terrein**.

(2) een netwerk van zogenaamde '**stadsvennen**'. Assen, kanalen, straten en pleinen die samen een groenblauwe hoofdstructuur vormen die gezamenlijk ingezet wordt voor waterbuffering, infiltratie en vergroening

(3) grotere parken in de stadsrand ingericht als zogenaamd '**drempelpark**' waarbinnen landschappelijk geïntegreerde buffers worden voorzien voor het teveel aan water in de stad.

(4) maximale vrijwaring van bebouwing en verharding in de valleien. De **herwonnen valleien** bieden meer ruimte aan de rivieren en vormen een ecologische structuur rond de stad.

Om ervoor te zorgen dat de Turnhoutenaars maximaal kunnen profiteren van de gezondheidsvoordelen (o.a. door het bieden van verkoeling) van dit groenblauwe netwerk, moet bovendien maximaal ingezet worden

op het **toegankelijk maken** van dit netwerk en haar componenten.

Dit netwerk kan verder uitgebouwd worden door de kwaliteit van de huidige groenblauwe elementen te versterken en de bestaande groen en blauwe componenten met elkaar te verbinden via ontbrekende schakels of '*missing links*'. Dit zal gebeuren op een gebiedsgerichte manier waarbij de toegang tot groen in de verschillende Turnhoutse wijken tegen het licht wordt gehouden en gericht wordt versterkt. Naast een klimaatregulerende en ecologische functie, krijgt het netwerk zo ook een rol in een recreatief netwerk die bijdraagt aan de beleving in de stad. Aanwezig kwalitatief groen in de stadskern wordt maximaal behouden en versterkt.

2. Landschap in de stad binnentrekken

Ter hoogte van de grote openruimtestructuren aan de rand van de stad werkt de stad aan zogenaamde '**groene vingers**'. Om de overgang tussen stad en open ruimte minder abrupt te maken, worden hier toegangspoorten ingericht. Deze moeten er toe leiden dat de open ruimte veiliger en meer toegankelijk wordt voor de inwoners van Turnhout. Het gaat bijvoorbeeld over de stadsrand ter hoogte van de Stoktse Heide, Opstal, De Liereman, de Aavalleij, etc.

Door een slimme inrichting van de stedelijke ruimte ter hoogte van deze groene vingers, kunnen we dit netwerk bovendien **uitbreiden in de bebouwde ruimte**. Deze kunnen bestaan uit parken, assen of verbindingen waarlangs we het groen uitnodigen in onze stadskern. Dit kan bijvoorbeeld met een gelaagde groene inrichting met bomen, struiken, bloemen en kruiden, langs straten en lanen. Daarnaast zien we ook de mogelijkheid om grote en kleine groenruimtes als

stapstenen doorheen de stad te verbinden.

Om deze groene vingers in onze stad te realiseren, zullen we dus inspanningen leveren op het openbaar domein. Toch vragen we hier ook bijzondere inspanningen aan private eigenaars en nieuwe ontwikkelingen. Onverharde tuinen, groene gevels en daken kunnen dit potentieel bijkomend vergroten.

3. Geïntegreerde landschappen waar landbouw, groen en water elkaar aanvullen en sterker maken

Turnhout ziet haar typerende openruimte met unieke landschappen als een troef die het wenst te koesteren. Net zoals in de rest van Vlaanderen doen er zich in deze open ruimte een aantal uitdagingen voor waar lokale besturen slechts een beperkte impact op hebben (bv. impact van de stikstofregels voor de bestaande landbouwers).

De stad wil in eerste instantie de open ruimte beschermen en werken aan geïntegreerde landschappen die beter gewapend zijn voor de effecten van de klimaatverandering. De stad ziet hiervoor kansen in de typische kenmerken van de Turnhoutse landschappen (transitiezone in de stadsrand, Vennengebied, etc.). Biodiversiteit en ecologische meerwaarde worden daarbij als uitgangspunt genomen. Die houden rekening met het klimaatpotentieel van de open ruimte.

Dit potentieel is op elke plek anders, afhankelijk van de aanwezige factoren met een gunstige bijdrage aan klimaatadaptatie (bodemsysteem, vegetatie, waterelementen etc.) en de doelstellingen voor de adaptatiestrategie (waterbuffering, infiltratie, verkoeling etc.). De doelstelling voor de adaptatiestrategie en de creatie van een kwalitatief én kwantitatief watersysteem dient samen met de actoren in de open ruimte bepaald te worden.